

gemeester De Ridder in Ameide is geweest. En dat is niet weinig. Ook heeft hij sociaal baanbrekend werk gedaan o.a. voor de bejaarden. De sportvelden zijn nog niet tot een oplossing gekomen, maar wel een culturele kring en een verenigingsraad. 'Ondanks de rneningsverschillen is er veel tot stand gebracht', aldus de locoburgemeester.

Hij zag hem dan ook node vertrekken. Aan mevrouw De Ridder bracht hij dank voor hetgeen zij in stilte heeft gedaan op maatschappelijk gebied.

De heer De Kruyk bood een schilderij aan van het prachtige oude stadhuis, wat in de tijd van burgemeester De Ridder is gerestaureerd, ook geschilderd door de heer P.A. de Hoon te Gorinchem.

Ook de kinderen

Wethouder J. de Groot meende, dat er toch geen sprake van was geweest, dat Ameide behoorde tot een achtergebleven gebied. Wel waren voorheen de tijden anders, maar niemand had verwacht dat de burgemeester zou presteren, wat hij heeft gedaan. Het vertrouwen in hem gesteld, is niet beschaamd geworden. Integendeel, het werd overtroffen. Tot slot wilde de wethouder ook een afscheidswordje spreken tot de 3 kinderen. Die gaan immers ook weg! Hij bood de zoon - de jongste van de drie - een doos bonbons aan.

Die moest hij met zijn zusjes maar delen. Namens de A.R. fractie en het SGP - lid sprak raads-lid A.G. de Kruijk, die o.a. opmerkte, dat ondanks de strakke leiding van de burgemeester er toch een goede samenwerking was geweest.

Oppositie

Het raadslid H. P. Daniëls getuigde, dat er aanvanke-lijk nogal wat oppositie was geweest tegen het beleid van de burgemeester. Daarom was de partij voor gemeentebelangen opgericht, waarvan hij de vertegenwoordiger was. Niet geboren uit, zonneglaren', maar uit 'ziedende-groepering', zei spreker eerlijk. Echter, nu de inzichten naar elkaar zijn gegroeid, gaat de burgemeester weg en dat speet spreker oprecht. Er is nog veel te doen in Ameide!

De heer P. Vroon sprak namens de C.H.U. en was speciaal dankbaar voor wat er voor de sport was ge-daan en er aan plannen is gemaakt.

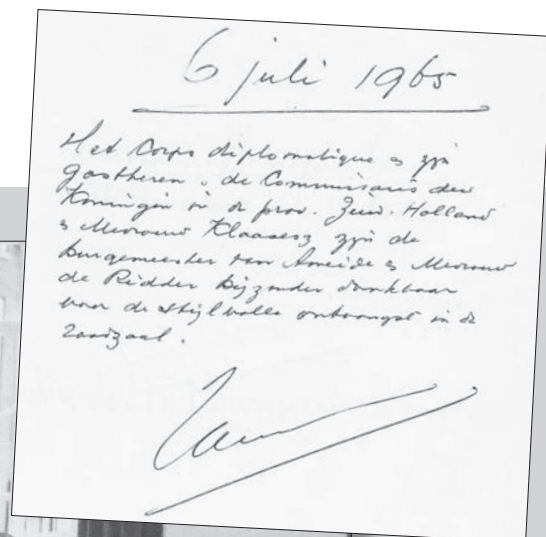
De heer A. Langerak, waarnemend secretaris, sprak namens het gemeentepersoneel.

Hij noemde de verhoudingen goed en de sfeer gezellig op het stadhuis. In die 8 jaren waren er 52 raadsvergaderingen te Tienhoven gehouden en 73 te Ameide, terwijl er 17 huwelijken in Tienhoven waren gesloten en 87 in Ameide. Beide respectabele getal-len.

Afscheidsreceptie Burgemeester de Ridder. Links van hem mevrouw J. de Ridder-Helema. Rechts Burgemeester L. Looy van Alblasterdam en uiterst rechts (letterlijk en figuurlijk) Burgemeester L.R.J. Ridder van Rappard van Gorinchem.

Het corps diplomatique bezoekt het 'groene hart' van Zuid-Holland¹

Uit het Gastenboek
der stede Ameide
6 juli 1965.

Het corps diplomatique heeft vanuit Den Haag op initiatief en onder leiding van de commissaris der koningin mr. J. Klaasesz gisteren een bezoek aan deze streek gebracht. Men ging o.a. naar Haastrecht, Schoonhoven, Nieuwpoort, Ameide, Giessenburg en Oud-Alblas. Het was een reis, die een ontspannend karakter droeg, doch ook het zakelijk element werd niet vergeten, getuige het bezoek aan de fabriek van B. Minkema en Zonen N.V. te Nieuwpoort.

Mr. Klaasesz was vergezeld van zijn echtgenote, evenals de meeste ambassadeurs of zaakgelastigden uit de volgende landen: De Verenigde Arabische Republiek, Australië, Oostenrijk, België, Canada, de Volksrepubliek China, Cuba, Denemarken, Finland, Engeland, Hongarije, India, Iran, Ierland, Israël, Liberia, Luxemburg, Mexico, Noorwegen, Pakistan, Paraguay, Philippijnen, Portugal, Zweden, Zwitserland, Thailand, Tunesië, Rusland, Yoego-Slavië en Equador. Verder was aanwezig de Apostolisch Internuntius.

Nadat het gezelschap om half tien in twee bussen vanuit Den Haag was vertrokken, werd eerst naar Haastrecht gereden voor een bezoek aan het museum Bisdome van Vliet. Het gezelschap werd er o.a. verwelkomd door burgemeester en mevrouw Wegstapel, waarna men zich kon verdiepen in de vele oudheidkundige zaken uit deze streek. Vooral de geëxposeerde kleding had de belangstelling van de aanwezige dames.

Via een van de mooiste streken van ons land, de Vlist, wat voor vele een openbaring bleek te zijn, ging de commissaris met zijn gasten naar Schoonhoven. De bussen stopten op de Stenen Brug, zodat men gedurende een kwartier kon luisteren naar een concert van Jaap van de Ende op het carillon.

Burgemeester Aten kon het bezoek niet bijwonen. Men was twintig minuten voor op het tijdschema en arriveerde in de stad op het moment dat de burgemeester een Koninklijke onderscheiding uitreikte. Omstreeks twaalf uur begroette men bij de wasmachinefabriek van Minkema te Nieuwpoort het uit 48 personen bestaande gezelschap. Er was voor deze gelegenheid een bescheiden expositieruimte gemaakt

¹ Dit artikel verscheen in Het Nieuwsblad voor Zuid-Holland en Utrecht, Schoonhovense Krant van 7 juli 1965.

*Geheel links: Het gezelschap gebruikt de lunch in het oude stadhuis van Ameide
 Linksboven: Onderonsje tussen de commissaris der koningin en burgemeester de Ridder.
 Linksonder: Het gezelschap verlaat het oude stadhuis.
 Rechts: Anja de Ridder deelt na afloop van de lunch gevlochten mandjes met kersen uit.*

van wasmachines uit grootmoeders tijd tot aan de nieuwste snuffes en verder was men in de gelegenheid de fabriek te bezichtigen.

De volgende pleisterplaats was Ameide, waar burgemeester de Ridder, vergezeld van zijn echtgenote de gasten begroette in het stadhuis. Geheel in Hollandse stijl werd hier een voortreffelijke maaltijd opgediend, met als sluitstuk een portie kersen uit de befaamde boomgaarden van de gemeente. Men heeft uiteraard ook met veel genoegen het knap gerestaurerde raadhuis bewonderd.

Spelevaren

Het bezoek aan Giessenburg droeg een bijzonder karakter. Nadat burgemeester van der Brugge, die eveneens vergezeld was van zijn echtgenote de bezoekers had verwelkomd te Muisbroek, bezichtigde men eerst de fraaie bungalow en de torentuin van de industrieel Versteeg. Hier scheepste men zich ook in voor een boottocht op de Giessen. Men had beschikking over de scheepjes van het recreatieoord De Giessenburg, de provinciale boot, de boot van de Overwaard en het schip van de heer van Vliet uit

Binnendams. Deze tocht is uitermate in de smaak gevallen, hetgeen te merken was aan de reacties tijdens de ontschepping nabij de huishoudschool te Giessen-Oudkerk.

Burgemeester en mevrouw van Es te Oud-Alblas hadden veel werk gemaakt ter gelegenheid van dit bezoek. Voor het gemeentehuis, waar de heer van Es het corps diplomatique begroette, stonden enkele arresleden opgesteld, een antieke boerenwagen en in het gemeentehuis, dat uitbundig versierd was met bloemen stond een partij boerenkaas. Vooral voor dit smakelijke inheemse gerecht bestond veel belangstelling. Nadat verversingen waren aangeboden, bedacht het gemeentebestuur de gasten met een fotoboek 'Tussen Lek en Noord'. Tot slot wandelde men naar de nieuwbouw, waar ook de kleuterschool werd bezichtigd en ook werd er een uiteenzetting gegeven over het bejaardencentrum van Oud-Alblas.

Na een uurtje vertrok het gezelschap via Rotterdam weer naar Den Haag, waar het corps diplomatique met het echtpaar Klaasesz en andere vertegenwoordigers van de provincie het diner gebruikte.

Jan Vos

schipper en

kunstschilder

Hans van den Heuvel

☞ Jan Vos, die tegenwoordig aan de Bazeldijk in Hoogblokland woont, heeft twee keer een riviergezicht van Ameide gemaakt. Het schilderij, bovenaan op de volgende bladzijde, geeft een beeld van het 'Haventje' aan het eind van de negentiende eeuw. Het andere schilderij, waarop een raderboot van de 'Reederij op de Lek' en een vrachtschip een prominente plaats innemen, laat zien hoe het er ter plekke zo'n halve eeuw later uitzag.

Verscheidene leden van onze vereniging zullen inmiddels veel plezier hebben beleefd aan het lezen van het door Teus Stahlie geschreven boek 'De familie Verhey in de 18de eeuw. Levensbeschrijving van de oudste Termeise voorvaders', dat op woensdag 4 april van dit jaar onder grote belangstelling werd gepresenteerd tijdens de jaarlijkse algemene ledenvergadering. Op de omslag van dit boek staat een afbeelding van een schilderij van de kunstschilder Jan Vos, getiteld 'Gezicht op Ameide en de Lek'. Jan Willem Vos werd in 1941 geboren in Werkendam, van oudsher een oord van baggeraars, grienden rijswerkers, binnenschippers en zeevarenden en in de Tweede Wereldoorlog een haard van verzet tegen de Duitse overheersers, die het nabijgelegen natuurgebied 'De Biesbosch' schuwden. Hij voelde zich op jeugdige leeftijd al aangetrokken tot de teken- en

schilderkunst, waarbij zijn belangstelling vooral uitging naar schepen.

Zijn ouders zagen echter geen brood in het kunstenaarschap, wat er toe leidde dat hij naar de Ambachtsschool ging om zich te bekwamen als timmerman.

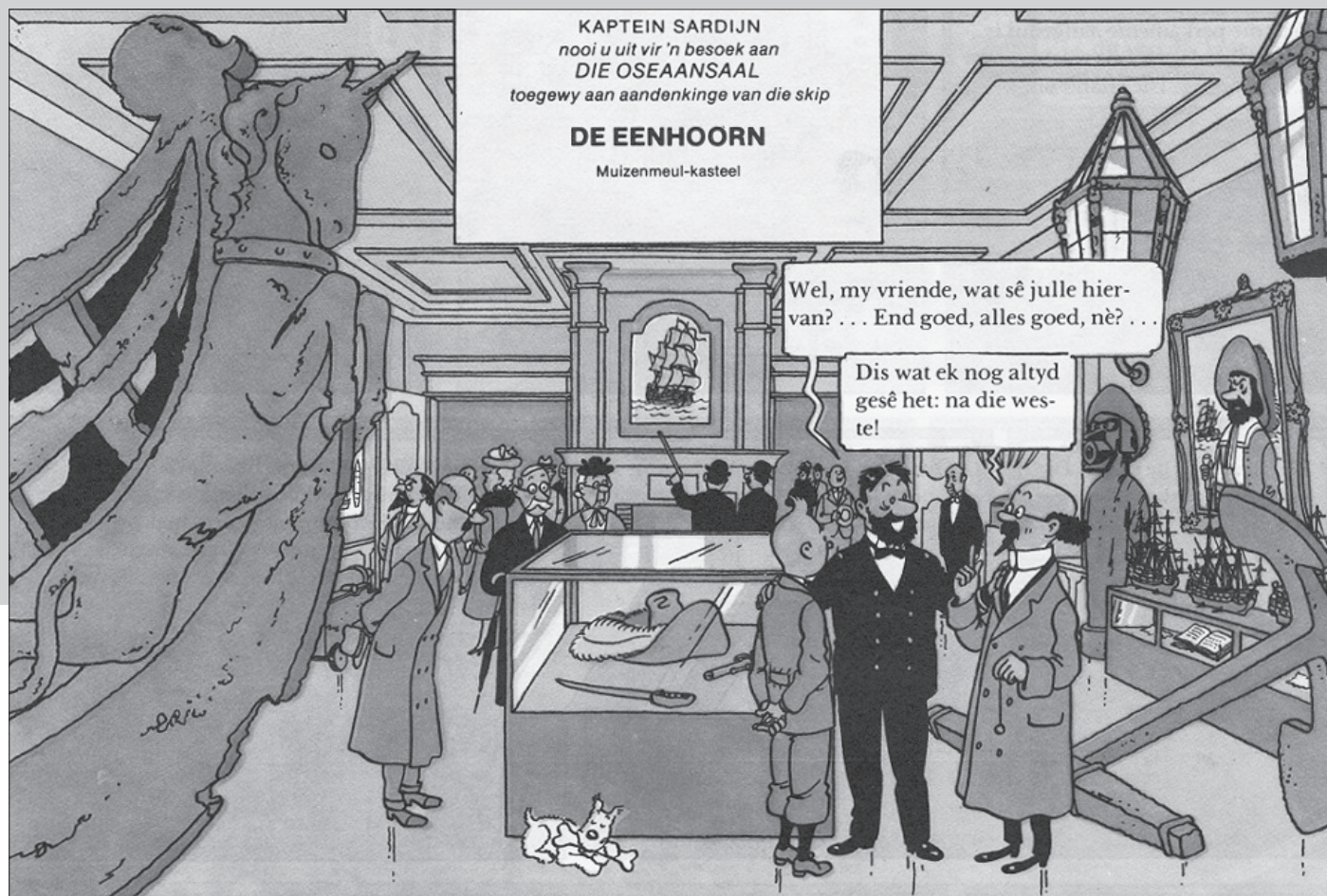
Maar net als bij Neerlands grootste zeeheld Michiel Adriaenszoon de Ruyter (1607-1676) het geval was, trok de vrijheid van het water hem veel meer dan de beslotenheid van een werkplaats. Zo kwam hij al op zestienjarige leeftijd aan boord van de 570 ton metende 'Deo Juvente' van Ch. Kornet uit zijn geboorteplaats in de kustvaart terecht. Het was het begin van een zeer gevarieerde loopbaan, waarin hij achtereenvolgens als 'schipper', 'zelfstandig schipper', 'zetschipper', 'schipper zonder patent', 'schipper met Rijnpatent tot Mannheim', 'stuurman', 'kapitein' en 'eerste kapitein' met een diversiteit aan schepen van uiteenlopende grootte (zoals vrachtschepen, (gas) tankers en duwboten) tal van havens in binnen- en buitenland aandeed.

Zijn immer drukke werkzaamheden weerhielden Jan Vos er niet van om houtskooltekeningen te maken. Toen hij in 2004 over meer vrije tijd ging beschikken, begon hij – naar eigen zeggen – 'serieus te schilderen'. Tot zijn eerste werkzaamheden behoorde de restauratie van een schilderij van de bekende kunstschilder J.C. (Willy) Sluiter (1873-1949), wat hem inzicht verschafte in de 'fijne kneepjes van het vak'. Wat betreft de keuze van zijn onderwerpen bleef hij trouw aan zijn jeugdliefde: het schilderen van schepen, haventjes, riviergezichten en de 'fascinerende luchten boven de grote rivieren'.

Jan Vos, die tegenwoordig aan de Bazeldijk in Hoogblokland woont, heeft twee keer een riviergezicht van Ameide gemaakt. Het in de eerste alinea vermelde schilderij geeft een beeld van het 'Haventje' aan het eind van de negentiende eeuw. Het andere schilderij, waarop een raderboot van de 'Reederij op de Lek' en een vrachtschip een prominente plaats innemen, laat zien hoe het er ter plekke zo'n halve eeuw later uitzag.

De narwal stoottanden in het Catharijneconvent in Utrecht

Herman Beckmann

De bovenstaande afbeelding komt uit het boek *Die Skat van Rackham die Rooie* uit de serie *Die avonture van Kuifje*¹. U zult wel denken wat heeft *Die Skat van Rackham die Rooie* te maken met de narwal stoottanden in het Catharijneconvent in Utrecht? Nu, links op de voorgrond van de tekening staat het boegbeeld van het schip van Kapitein Haddock's voorvader François Ridder Hadoque. Hij voerde het bevel over het marineschip *De Eenhoorn*.

Wat is (was) een eenhoorn?

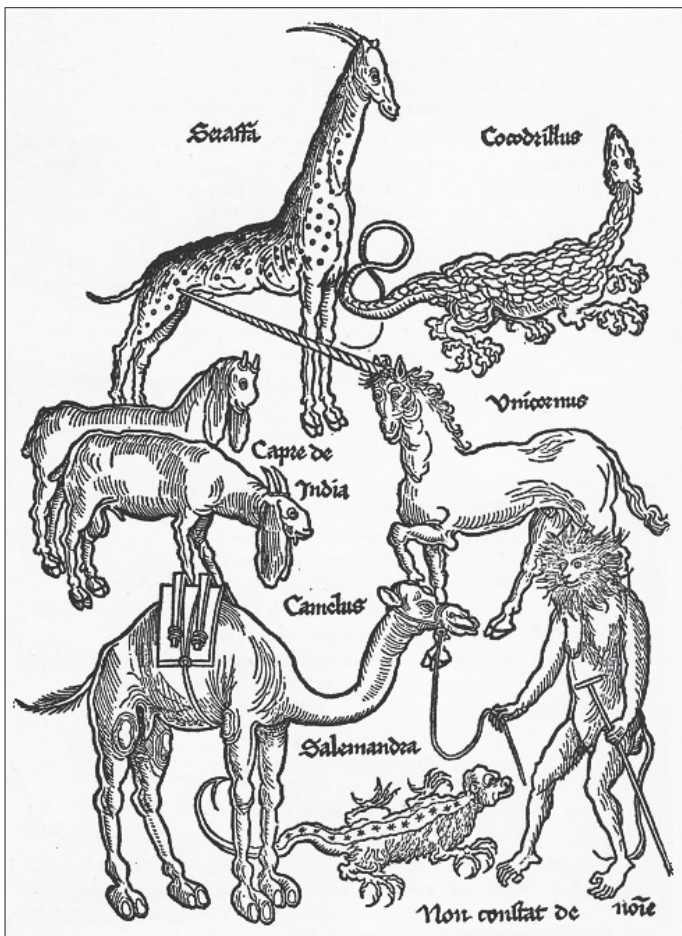
De Zwitserse dominicaan Felix Fabri (1441-1502) schrijft in zijn boek *Fratris Felicis Fabri Evagatorium*

¹ Dit is de Afrikaanse versie van *De schat van Scharlaken Rackham*. Kapitein Haddock heet nu Kapitein Sardijn (Sardine), Kuifjes trouwe metgezel Bobbie heet Spokie, professor Zonnebloem gaat in de Afrikaanse versie door het leven als professor Phosfatus en Jansen en Jansens heten nu Uys en Buys. Tenslotte is het kasteel Molensloot omgedoopt tot het Muizenmeul-kasteel.

in *Terræ Sanctæ, Arabiae et Egypti peregrinationem* hoe hij op 20 september 1483 met andere pelgrims op weg was naar het klooster van Sint Catharina². Plotseling zagen zij een eenhoorn. Hij beschrijft dit voorval als volgt: 'Tegen het middaguur zagen wij een dier dat onbeweeglijk op de top van een berg stond en naar ons keek. Wij hielden het aanvankelijk voor een kameel en vroegen ons verbaasd af hoe een kameel zich in de woestijn in leven kan houden. Er ontstond onder ons een discussie over de vraag of er wilde kamelen bestaan. De Cali³ kwam bij ons staan en verzekerde ons dat het dier een eenhoorn was. Hij wees ons op de enkele hoorn die uit zijn voorhoofd groeide. Wij keken met grote aandacht naar het edele

² Het Catharinaklooster op het schiereiland Sinaï in Egypte is een van de oudste en beroemdste kloosters ter wereld. Het is vernoemd naar de heilige Catharina van Alexandrië. Volgens een legende zou haar lichaam na haar dood in Rome in de vierde eeuw naar deze locatie zijn gebracht. Het volledig ommuurde klooster werd tussen 548 en 565 gebouwd in opdracht van keizer Justinianus I van Byzantium om de monniken bescherming te bieden tegen aanvallen. Volgens het bijbelverhaal vond Mozes hier de brandende braambos. Binnen de kloostermuren groeit een struik die mogelijk verwant is aan die brandende doornstruik (Wikipedia).

³ De Cali is de gids.

Houtsnede in Bernhard von Breydenbach, *Die heylighe bevarden tot dat heylighe graft*, Mainz, 1488.

dier en betreurden het zeer dat het niet dichterbij ons was, zodat we het van meer nabij hadden kunnen bekijken.

Bij deze groep pelgrims was ook de Utrechtse kunstenaar Erhart Rewijc (Erhard Reeuwich)⁴.

De groep pelgrims stond onder leiding van de Mainzer domheer Bernhard von Breydenbach, die later een reisverhaal⁵ over de pelgrimage zou publiceren, dat verlucht werd door Erhart Rewijc.

De Nederlandse versie verscheen in 1488 met als titel *Die heylighe bevarden tot dat heylighe graft*. De bovenstaande houtsnede toont acht dieren met hun namen in het Latijns. In een verwijzing wordt melding gemaakt van het feit dat de dieren waarheidsgetrouw zijn afgebeeld, 'zoals wij ze gezien hebben in het Heilige Land'. De sultan in Caïro bezat een dierentuin. Daar zullen de pelgrims de giraffe en de krokodil gezien hebben. Verder beeldt Rewijc 'gangbare' dieren, zoals geiten, een kameel en een salamander af. Een aapachtig wezen heeft de kameel aan een lijn. Daarachter staat een eenhoorn, een sierlijk paard dat op zijn voorhoofd is uitgerust met een rechtsomdraaiende hoorn. Felix Fabri vermeldt in zijn beschrijving dat hij het jammer vond dat de eenhoorn zo ver weg was. Niettemin heeft Erhart Rewijc de groeven waargenomen! Een staaltje van uiterst scherp gezichtsvermogen of een meer plausibele verklaring is dat

4 Erhart Rewijc is door M.D. Henkel geïdentificeerd als de zogenaamde 'Meester van het Amsterdamse Kabinet'.

5 Dit geschiedde in 1486 in het Latijn onder de titel *Peregrinationes in Terram Sanctam*.

Erhart Rewijc de drie narwal stootanden, die deel uitmaakten van de kerkschat van de Utrechtse Mariakerk, heeft gezien. Deze zeer kostbare eenhoorns behoorden sinds de elfde eeuw tot het bezit van de kerk en waren volgens de overlevering geschonken door keizer Hendrik IV (1056-1106), die samen met bisschop Koenraad van Zwaben⁶ de Mariakerk had gesticht.

Er was geen twijfel mogelijk eenhoorns waren wel degelijk wezens van vlees en bloed. Daarbij kwam dat eenhoorns in de bijbel worden beschreven en verwijzen naar de kracht van de Verlosser. Zoals in Psalm 92, vers 11: (92:11) 'Maar Gij zult mijn hoorn verhogen, gelijk eens eenhoorns; ik ben met verse olie overgoten.' Of in Psalm 22, vers 22: (22:22) "Verlos mij uit de muil van de leeuw; en verhoor mij van de hoornen der eenhoornen".

Volgens middeleeuwse schrijvers was de eenhoorn een wild en woest dier dat alleen getemd kon worden door een maagd. Dit is een verwijzing naar Christus die uit een maagd geboren werd.

De dame met de eenhoorn is een olieverfschilderij van de Italiaanse schilder Rafaël Santi, geschilderd in 1506. Het hangt in de Galleria Borghese te Rome. Lange tijd wist men niet wie het schilderij had geschilderd. Tijdens de inventarisatie van het Galleria Borghese in 1760 werd het als een voorstelling van Sint-Catharina geïnventariseerd en toegeschreven aan Pietro Perugino. Tijdens restauraties in 1935 kwam de eenhoorn tevoorschijn en werd Rafaël beschouwd als de meest waarschijnlijke maker van het werk. De precieze betekenis van de eenhoorn in het schilderij is onbekend. Overeenkomstig de middeleeuwse christelijke iconografie zou de eenhoorn het symbool kunnen vormen van de maagdelijke zuiverheid van de afgebeelde vrouw of symbool staan voor Christus. (Wikipedia)

Of de eenhoorns daadwerkelijk door Hendrik IV geschonken zijn, valt te betwijfelen. Op de grootste eenhoorn in het Catharijneconvent staan runtekens⁷ die verwijzen naar de Noorse vorst Suarir (1182-1202).

In 1535 werd de deken van St. Marie, Herman Lethmaet van Gouda, in het Vredenburg⁸ in het cachot gezet. Wat was het geval? Hij had zonder medeweten

6 Koenraad van Zwaben was bisschop van Utrecht van 1076 tot 1099.

7 Het runenschrift (kortweg runen) is het oudst bekende schrift gebruikt door de Germaanse volkeren van Noord-Europa, Groot-Brittannië, Scandinavië en IJsland vanaf ongeveer de 3de eeuw tot de 16de of 17de eeuw. Het bestaat uit letters samengesteld uit meestal rechte en hoekige lijnen die gemakkelijk in bijvoorbeeld steen of hout kunnen worden gekrast. (Wikipedia)

8 De Vredenburg (ook Vredeborch genoemd) was een 16e-eeuws kasteel in de stad Utrecht.

Herman Lethmaet van Gouda (1492-1555), geschilderd door Jan Cornelisz Vermeyen, olieverf op paneel, 46,3 x 35,3 cm, Wallraf-Richartz Museum, Keulen, Duitsland.

Herman Lethmaet was de deken van St. Marie in Utrecht en liet na zijn dood een geldbedrag na voor het maken van een glas-in-lood raam in de Sint Janskerk in Gouda. De tekenaar was de Antwerpenaar

Lambert van Noort en de glazeniers waren Digman Meynaert en Hans Scrivers. Het glas werd gemaakt in 1562 en had als onderwerp de geboorte van Johannes de Doper.

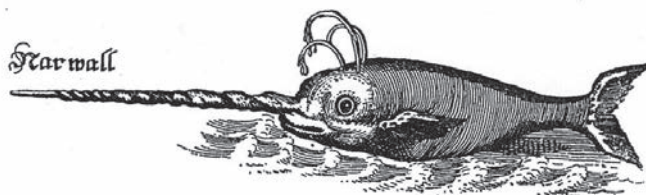
van het kapittel van St. Marie een van de drie eenhoorns geschonken aan de hertog van Gelre, Karel van Egmond. De eenhoorn was onderpand voor het nakomen van de vredesverplichtingen door de stad Utrecht.

Herman van Lethmaet werd vrij gelaten op voorwaarde dat hij binnen twee maanden de eenhoorn en daarboven op nog eens twee duizend Philippus guldens zou terugbrengen aan het kapittel.

In 1536 was de deken weer een vrij man, dus kan men de conclusie trekken dat de eenhoorn weer tot de kerkschat van St. Marie behoorde.

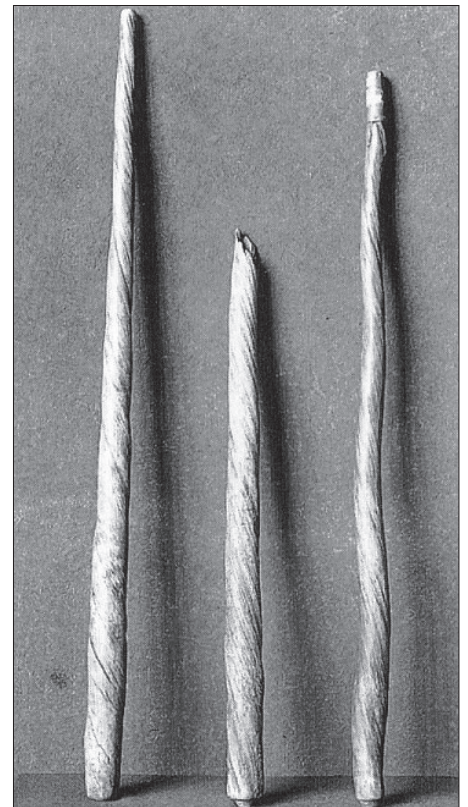
Het kapittel heeft in de daarop volgende eeuwen tevergeefs getracht de eenhoorns te gelde te maken. In 1811 werden de Utrechtse kapittels op last van de Franse overheid opgeheven en werden de eenhoorns naar Parijs overgebracht. In 1815 werden ze geretourneerd en kwamen ze in het Koninklijk Kabinet van Zeldzaamheden in het Mauritshuis in 's-Gravenhage. In 1883 werden ze op de zolder van het Mauritshuis ontdekt door S. Muller Fz. en verhuisden ze naar het Rijksmuseum in Amsterdam. De grootste eenhoorn bleef in Amsterdam en de twee andere werden in bruikleen gegeven aan het Zoölogisch Museum in Utrecht. In 1978 kwamen ze alle drie⁹ in Rijksmuseum Het Catharijneconvent.

De narwal

Houtsnede uit Pierre Pomet's Histoire des drogues, Parijs, 1694.

De narwal (*Monodon monoceros*) is een arctische tandwalvis die ongeveer 4 tot 5 meter lang wordt, waarbij de slag tand niet is meegerekend. De narwal is nauw verwant aan de witte dolfijn. Mannelijke narwals worden gekenmerkt door een enkele lange slag tand die uit de linkerkant van de bek naar voren steekt. Deze tand kan een lengte van 3 meter hebben en vertoont een spiraalpatroon van rechts naar links. Er werd lang gedacht dat de mannetjes deze tand gebruikten bij zwaardgevechten om de hiërarchie vast te stellen. In 2005 ontdekte een team van wetenschappers van Harvard dat de tand een zeer gevoelig tastorgaan is. De ontdekking werd gedaan tijdens een onderzoek van de slag tand onder een elektronenmicroscop. Men vond nieuwe details in de opbouw van de tand. Men ontdekte zo'n 10 miljoen zenuwtunnels, vanuit de kern van de slag tand naar het oppervlak, waardoor ze in verbinding staan met de buitenwereld. De wetenschappers stellen dat de zenuwen subtiele verschillen kunnen waarnemen in temperatuur, druk, de samenstelling van het water en de lucht en waarschijnlijk zelfs meer, wat de narwal unieke zintuiglijke eigenschappen geeft. De slag tand van de narwal is in de geschiedenis vaak als hoorn van een eenhoorn tegen astronomische bedragen verkocht. Met het uitsterven van de mythe van de eenhoorn, groeide de mythe van de slag tand van de narwal. Ontdekkingsreizigers stelden dat de slag tand gaten in dik ijs kon prikken en dat mannetjes narwals deze tand voor een zwaardgevecht om de macht gebruikten. In 1870 vertelde Jules Verne hoe een narwal schepen doorboorde. 'Hij boort net zo makkelijk door een scheepshuid als een boor door een houten ton.' (Wikipedia)

De eenhoorns van Sint Marie, ca 1000, narwaltanden, lengte 105, 139 en 142,5cm Museum Catharijneconvent, Utrecht.

Gebruikte literatuur:

M. van Vlieden, De eenhoorns van Sint-Marie, *Bulletin van het Rijksmuseum*, 37 (1989).

W.P. Gerritsen. Perikelen van een edel dier, *Kunstschrift*, 46 (2002)

W. de Groot, *The Seventh Window*, Hilversum, 2005

⁹ De tanden hebben de volgende objectnummers: RMCC V00007, RMCC V00008 en RMCC V00736.

Abraham van Stolk Czn en het Koninklijk Huis

Hans van den Heuvel

Aan de levensloop van Abraham van Stolk Corneliszoon (1814-1896), de eerste telg van het geslacht Van Stolk die Ambachtsheer van Ameide was, is in dit blad al menigmaal aandacht besteed. Zijn relatie met het Koninklijk Huis werd in deze kolommen echter niet eerder belicht. Daarom ontleen ik de volgende passage aan een artikel¹ over “De Atlas Van Stolk”, dat in het jaar 2000 werd gepubliceerd in het in Zwolle uitgegeven periodiek “Geschiedenis in beeld”.

“In het openbare leven was Van Stolk tevens heer van Ameide, Ovezande en 's-Heerenhoek. In 1876 kocht hij de ambachtsheerlijkheid Ameide met hooi- en griendland voor f 17.300,-. Daaronder viel ook het stadhuis, waarvoor de eerste steen was gelegd in 1644.

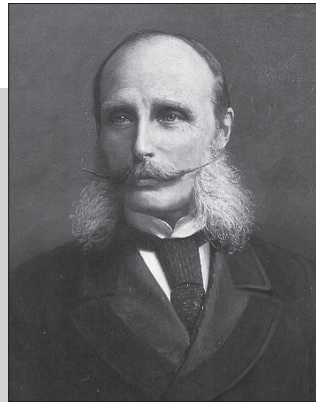
In zijn vrije tijd was Van Stolk actief als majoor-commandant van het in 1867 door hem opgerichte weerbaarheidskorps. Het korps stond onder beschermheerschappij van prins Hendrik². In 1869 werd een schietbaan op Delfshavens gebied aangelegd op kosten van Van Stolk. In datzelfde jaar bezocht koning Willem III met prins Hendrik de wedstrijd van het korps te Rotterdam. Bij deze gelegenheid vereerde de koning Van Stolk met het Officierskruis van de Eikenkroon en het korps werd verheven tot het Korps Koninklijke Scherpschutters.

In 1871 organiseerden de scherpschutters wedstrijden, waaraan korpsen uit het hele land deelnamen en waarvan de eerste prijs een door de koning beschikbaar gestelde bokaal was. Koning Willem III is tweemaal bij Van Stolk thuis op de Schie eregast geweest na afloop van schietwedstrijden. De majoor werd op zijn beurt enige malen voor logeerpartijen op Het Loo uitgenodigd.

Van Stolk bezat nog meer titels, hij was namelijk ook Ridder in de Koninklijke Orde van Italië. Deze orde was hem toegekend door koning Urbanus VII nadat hij enkele schilderijen in bruikleen had afgestaan aan de Italiaanse regering ten bate van een expositie in Florence. Vooral van het schilderij van A. Struys, getiteld “Alpha en Omega” was men zeer onder de indruk”.

1 Zie ook het artikel “De Atlas Van Stolk; levensbericht van Jacobus van Stolk” van de heer E. Wiersum in de editie 2006-III van het Nieuwsblad.

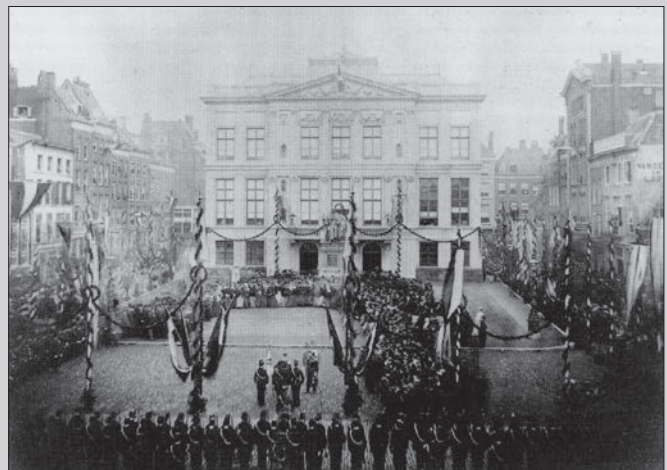
2 Het betreft hier prins Hendrik, de jongste zoon van koning Willem II en grootvorstin Anna Paulowna van Rusland, die leefde van 1820 tot 1879. Koning Willem III (1817-1890) was zijn oudste broer.

Prins Hendrik van Oranje
Nassau (1820-1879).

Koning Willem III
(1817-1890).

Midden: Gezicht op de achterkant van het Schielandshuis aan het Hogendorpsplein te Rotterdam, waarbij het korps Koninklijke Scherpschutters op 14 februari 1868 namens de koning een vaandel in ontvangst nam. Op de voorgrond de scherpschutters; aan wie majoor A. van Stolk het vaandel overreikt. Foto J. van Gorkom jr.

Onder: De woonhuizen van de familie van Stolk aan de Schie.

Recht en Slecht in Ameide (3)

Teus Stahlie

Cornelis Boomgaard en zijn spijt over zijn dronken escapades (1735)

De wereld is niet veel veranderd: 'drank maakt meer kapot dan je lief is'. Het is opmerkelijk hoe veel justitiële gevallen (ook) vroeger een gevolg waren van te diep in het glaasje kijken. Dit is een verhaal, waarin de betrokkene snel inziet, dat hij verkeerd heeft gehandeld en een vonnis tracht voor te zijn door een zogenaamd 'rekest tot submissie' in te dienen. Dat was in feite een onderdanig verzoek tot clementie, waarbij de zondaar zijn zonde beled en tegelijk hoopte op een milde straf of misschien wel een kwijtschelding.

Cornelis Begersz Boomgaard (ook: Bogaart/Bogert etc) was afkomstig uit Cortwijk(?) en huwde in Ameide op 2 oktober 1727 Rijmpje Louwrensdr uit Nieuwpoort. Ook bij de naam van zijn vrouw zijn er weer veel schrijfwijzen: Rijmpje/Reimpje Louwrense (Lourensdr) Nieuwpoort; zij zal dus de dochter zijn geweest van ene Lourens, die oorspronkelijk uit Nieuwpoort kwam. Zelf was Rijmpje geboren in Ameide en daar op 25 november 1703 gedoopt. Een zus van haar, Grietje Nieuwpoort genaamd, treedt in 1733 ook in Ameide in het huwelijk. Onze Cornelis was van katholieke komaf; dat leiden we af uit een doopregistratie in Ameide van een van zijn kinderen, waarbij een aantekening gemaakt wordt: (*pater*) *pontificius (est)*. Hij zal wel van ruwweg hetzelfde jaartal zijn als zijn vrouw en dus schatten we zijn leeftijd op ca. 35 jaar als het onderhavig voorval plaatsvindt.

We springen naar donderdag de 20^e januari van het jaar 1735. *Des voordemiddags de klokke ontrent 11 ueren heeft Cornelis het ongeluk(!) gehad, dat hij seer hooge beschonken is geworden ter oirsaeke denselven een schip, dat door te hoog water ende den swaeren storm op de wal was geraeckt, heeft helpen affwinden ende waervoor eenige dranck door den eijgenaer van 't voorn. schip was gegeven, dat den suppliant alverder 't ongeluck(!) heeft gehad, dat hij op de voorseijde tijt in sijn huijse sijnde een blooten houwer (=sabel) uijt de scheijde heeft getrocken ende daermede is gelopen op de straet ontrent sijn huijse, dat hem op deselve straet*

Adriaen van Ostade, *Zittende boer met bierkruik, pen in bruin*. Penseel in waterverf en dekverf, 125 x 70mm. Teylers Museum, Haarlem.

is tegen gecoomen Grietje Lourense, sijn suppliant's vrouws suster, dat den suppliant onderrigt wert, dat hij suppliant sonder eenige de minste twistwoorden met de voors. Grietje Lourentse op straet te hebben gehad, deselve sijne vrouws suster met dien blooten houwer soude geslaegen hebben ende inde clederen van haer rugge gehackt, sodanig dat sijn vrouwen suster sig met loopen heeft moeten salveren (=redden), dat den suppliant sich vervolgens met den blooten houwer in sijn hand de straet is opgelopen als uijtsinnig, dat hij suppliant den Dienaer van Justitie wanneer die hem wilde appreheren (vastgrijpen) deesen heeft geresisteert (weerstand geboden) ende na deselve met den blooten houwer geslaegen, gehackt ende gestooken, dat hij suppliant ook eenen Willem van Es, Sackedraeger,

die den Dienaer adsisteerde met den voorn: houwer heeft geslaegen, dat den voorn: Dienaer hem suppliant vervolgens heeft gebragt - uijt ordre van Burgemeester van Pijl (soo hij suppliant berigt is) - ten huijse van Pieter Janse Diepenhorst, hospis binnen Ameijde, in een civiele gijsseling, alwaer hij wort bewaert door den Geregt Boode deser steele en Dienaer van Justitie, **dat** den suppliant berigt is, dat de heer Willem Pieter van der Laeken, Drossaert der Stede ende Landen van Ameijde jegens hem suppliant heeft geïnformeert, jae reeds een Crimineel versoeck aan Ued: Agtb: ten laste van den suppliant heeft gedaen, dat den suppliant tot alle de voorn: feijten is gecomen alleen uijt een pure dronkenschap sonder eenige haet op de voors: persoonen, veel min op sijn voors: vrouwen suster te hebben, ende sijns wetens ook nooijt tevooren aen eenige wanbedrijven heeft schuldig gemaekt, dat den suppliant een vrouw met 3 kinderen is hebbende, waervoor hij seer beswaert de kost kan winnen en vreesende, dat hij door gem: Heere Drossaerd ter saecke van voorn: feijten criminaliter sal worden vervolgt ende dat sodanige proceduren hem suppliant schandelijk, jae ten eenenmael sullen ruwineeren, sodanig, dat hij buijten staet sal raeken de kost voor hem, sijn vrouw en kinderen te comen winnen....

En onze Cornelis zet zijn betoog voort: hij heeft al het voorgevallene niet opzettelijk gedaan en is doorgaans een nette burger. Alle feiten zijn dus toegegeven en nu vervolgt hij:

dat hij sig nu op 't alleronderdanigst keert tot Ued: Agtb.: oitmoedelijk versoeckende, **dat** Ued: Agtb: den suppliant ter saeke van voorn: feijten bij request vermeldt, gelieve te ontfangen in submissie ende de saeke composibel te verclaeren onder presentatie van te betalen alle de kosten tot dese dage gevallen...

In zo'n rekest is de zinsnede 'composibel verklaren' een belangrijke rechtskundige uitdrukking: men vraagt hiermee in alle onderdanigheid om gratie aan de autoriteit. Dit rekest wordt vervolgens twee dagen later in handen gegeven van Willem Pieter van der Laken, die om advies wordt gevraagd. Naar het schijnt is de situatie in de ogen van de heren schepen volstrekt duidelijk en dus is *Het Geregt van Ameijde* korte tijd later in staat om uitspraak te doen: ...Boomgaard heeft alle de feijten bekent, hij heeft aangegeven, dat sulx alleen door hem was gedaen uijt eene puere dronkenschap sonder eenige haet of toelege om iemant te beledigen en hij vraagt nu om zijn rekest te ontfangen in submissie. Op advies van de heer drossaard ontvangt het Gerecht Broomgaard in submissie en veroordeelt hem te compareeren inde Vierschaere van desen Geregte ende aldaer met blooten hoofde, gevouwen handen en geboogen knieijen Godt ende de Justitie te bidden om vergiffenisse. Verder moet hij de kosten betalen van de adviesrol van de drossaard (66 gulden!) en ook de kosten van het Gerecht (nog nader te bepalen) en moet hij zo lang vast blijven zitten tot hij de kosten volledig heeft betaald. In de kantlijn van de veroordeling stond: *Cornelis Broomgaard heeft aen den inhoudede deser sententie ten selven daege voldaan*. Dan moet onze Cornelis toch

een aardig spaarcentje hebben gehad, of zou hij de hulp van een suikeroom hebben ingeroepen? Genade mag wat kosten....

Jan Claessen de Bon, voormalig dienaar van Justitie (1712)

We gaan terug naar het jaar 1712 en komen dan een opmerkelijke rechtszaak tegen: deze keer betreft het een voormalig politiemann, die zich misdraagt en weer is er alcohol in het spel! Op zondag den 3^e Julij des naerdemiddaghs onder de predicatie (onder kerk-tijd) ontmoeten we Jan Claessen de Bon, *gewesene Dienaer van de Justitie tot Ameijde ende Tienhoven*, bij het huis van Daem Bastiaanse in Tienhoven. Meneer vindt het nodig (waarschijnlijk al licht beneveld) om bij Bastiaanse tegen de deur te schoppen en om een glaasje jenever te vragen *off een halve stuijver besschuijt(!?)*¹. Klaarblijkelijk vangt Jan Claessen hier bot, want *daerop is hij gegaen naar het Tienhoovense veer* en heeft hij den veerman tragten te dwingen dat hij *soolange met den pont soude blijven leggen, dat hij met seecker persoon een kan bier hadde gedroncken, dat* denselve daerenbooven kort tevooren heeft aangerant de persoon van Jan Gerritse Hoffacker, in de wandelinghe genoemd Jan den Broeckman, en denselven *gedwongen een glas bier voor hem te geven, dat* hij eenigen tijt daernaer - *vermits den pont al van de wal was - met een schuijtje is gevolgt Pieter Pieterse de Jonge, dat* denselven aen lant is gecoomen en met hem

¹ Vroeger was het de gewoonte om op alle naam- en geboortedagen aan de bedienden ieder een lood koffie te geven en voor een stuijver beschuit en op de kinderkamer drie flessen(!) wijn.

Cornelis Dusart. Drie kaartende boeren. Waterverf op perkament, 224 x 183 mm. Voormalige collectie van Franz Königs.

Adriaen van Ostade, Kroegscène, waterverf, 169 x 234 mm. Voormalige Collectie Franz Königs.

de Jonge, de Dijck is opgegaen en gecoomen sijnde ontrent de hoffstede van Jacob Blom hij Jan Claessen gemelte Pieter Pieterse heeft gequerelleert, een bloot mes uijtgetrocken, denselve de Jonge in sijn aangesigt heeft gequetst en hem soo geattaqueert, dat hij de vlugt heeft moeten nemen, **dat** hij Jan Claessen daerenbooven den voorn: Pieter Pieterse met een bloot mes den Dijck op heeft vervolgt, roepende: "Hont staet, ick sal jouw aen riemen snijden", **dat** hij Jan Claessen al verder is voortgegaen en gecoomen voor de huijsinge van Christiaen van Es onder Jaersvelt aldaer heeft ontmoet Johannes Verhoeff en Catharina van Rietvelt, egtelieden, dewelcke hij getragt heeft te dwingen een glaesje voor hem te geven, **dat** sulx door Verhoeff werd gewijgert, hij Jan Claessen jegens gem: Verhoeff een mes, hetwelcke hij bloot in sijn hand had, heeft getrocken en getragt denselve Verhoeff daarmede in sijn aangesigt te snijden, **dat** de snede door Verhoeff met een hamer is afgekeert, en gecoomen op sijn borst in sijn rock en daerop 't mes van Jan Claessen uijt sijn hand geslaegen ende wegh geworpen heeft, en daer aanstonts neffens sijn huijsvrouw de vlugt genomen, **dat** hij Jan Claessen des niet jegenstaende deselve egtelieden heeft vervolgt, **dat** hij Jan Claessen in sijn quaet voornemen al is voortgevaeren en op de voorn: 3^e Julij 1712 des avonts tusschen agt en negen ueren is geweest op den Dijck tusschen dese stadt Ameijde ende Tienhooven en aldaer heeft aangerant Jannetgen Steijssen, woonende tot Ameijde en seggende jegens deselve onder veel vloecken en sweeren: "gij sult mijn lijden en met mijn gaen, donderse hoer", **dat** hij deselve Jannetgen Steijssen onder vloecken en schenden heeft aengegrepen ende deselve tot 3 a 4 reijssen (=keer) over den Dijck heeft getrocken, **dat** hij daerenbooven onder veel ruoer heeft aangerant Jacob Groeneveld, schepen deser

stede, dewelcke met een Chaise (deftige kar met paard) aen quam rijden, heeft opgehouden en belet de publieque wegh rustelijck te susteeren (= te vervolgen), **dat** hij Jan Claessen al is voortgevaeren met sijn quaet uijt te voeren, des avonts ontrent 11 ueren is coomen kloppen aen huijse van Gijsbert Capoen en door de huijsvrouw van voorn: Capoen is gewijgert sijnde hem te openen, jegens haer is

ingedrongen en in haer huijse verscheijde insolentien gepleegt, namentlijck van in een beslooten camer te willen dringen, vensters van selve te willen openen en de gem: Capoen tot verscheijde reijssen te hebben uijtgedaegt, seggende: "Laet de dondersen hont daer uijtcoomen", **dat** hij Jan Claessen daerenbooven aan de huijsvrouw van gemelten Capoen bij wijse van drijgen gesegt heeft: "'t Sal jouw een duer deun fluijten sijn", **dat** hij Jan Claessen ook drijgementen heeft gedaen jegens diegeenen, die over hem geklaegt hadden, **dat** hij Jan Claessen.... en zo gaat het nog even verder! Meneer heeft aardig wat op zijn kerfstok; en dat voor een man, die beter had moeten weten en eigenlijk een onberispelijk voorbeeld zou moeten zijn! Maar ja, je zult maar dorst hebben....

Het kan natuurlijk niet anders, dat de heer Drossaart voor zulke kwalijke gedragingen een flinke lijfstraf in gedachten heeft: dit heerschap moet maar eens flink publiekelijk aan de schandpaal genageld en stevig 'beworkt' worden; dat moet een mooi volksvermaak worden! Maar onze Jan Claessen is ook niet gek en besluit tot een uitbraak uit zijn gevangenschap. En die is succesvol... , zodat de misdadiger alsoo de Justitie heeft weten te ontvlugten. Er wordt nog een verwoede poging gedaan om de snoodaard weer in handen te krijgen: onder het slaan van de kerkklok zal een proclamatie worden voorgelezen, waarin Jan wordt gesommeerd onmiddellijk terug te komen! Maar onze Jan is ook niet gek....

Uiteindelijk wordt het vonnis bij afwezigheid vastgesteld: Jan wordt voor altijd verbannen uit de landen van Vianen en Ameide en als hij ooit toch nog gegre-

Roker, kijkend in een kruik, naar tekening van: Cornelis Dusart, tekenaar: anoniem. Rijksmuseum, Amsterdam.

pen wordt, dan zal hij zijn verdiende straf niet meer ontlopen. Verder wordt hij veroordeeld in de kosten van het proces.....; 't zal hem een zorg zijn geweest.

Hendrik van Ham, de ondeugende hoefsmid (1737)

Ja, die alcoholische drankjes werken verschillend uit: sommigen worden vrolijk, anderen agressief en sommige mannen zien dan, dat de vrouwtjes uit het dorp er nóg aantrekkelijker uit zien.... Onze Hendrik was normaliter een toegewijd vakman, maar af en toe lustte hij toch wel graag een slokje. *Op donderdag den 4en april 1737 des avonts ontrent 6 á 7 uren* had hij na een dag van hard werken de fles weer even tot zich genomen. En op zijn stoel gezeten vóór de deur van zijn smidse keek hij vergenoegd de wereld in. En zie: wie kwam daar aan? 't Was Maaike van Ham, de huisvrouw van Claes Colije uit Tienhoven. "Maaike, kom eens binnen"! Zij *egter weijgerde desselfs versoek van binnen zijne huijse te komen te obedieeren* (te gehoorzamen). Maar Hendrik is niet van zins zijn plannetje op te geven; het staat er zo mooi in het archiefstuk: hij is blijven *insteeren* (moet zijn: *insisteren*, wat 'aandringen' betekent) *onder pretext* (voorwendsel) *van haer eene reekening voor te lesen*. En de vrouw bezwijkt voor de verleidingen.... en gaat met de smid zijn huis binnen. Maar – zo staat het in het vonnis – de smid heeft *'t daer niet bij gelaten* (..) en heeft de vrouw door het *voorhuijs gelock(t) in de keuke van zijne huijse alwaar denselven Van Ham de meer voorsz: Maeijke van Ham zoo onbarmhartigh geagresseerd ende behandelt heeft, dat hij hoefsmid met die mishandelinghe haer een buijl off swellinge aen haer hoofd veroirsaeckt heeft, welke sijne harde behandelingge zoo verre is gegaen, dat gem: vrouw daerdoor genoodsaekt is geworden te roepen moort en brant....* En daar wordt op gereageerd!

Een van de eersten, die te hulp schiet is Michiel Franken, *knecht van gem: hoefsmid*. Hij doet de deur van de keuken open en heeft *aldaer gesien, dat sijn baes Maijken van Ham bij een arm hadde met sijn hant voor de vrouw haer mont...* De baas zag er *verwoeijt* uit, was behoorlijk boos en stond aardig te vloeken. De vrouw was zeer ontsteld, steunende en kermende: *is mijn dat slaen off tracteeren!* 't Zal wel met een sissers zijn afgelopen, want verder worden er geen onge-rechtigheden van Hendrik meer vermeld.

Hendrik kreeg spijt van zijn daad en vroeg om clementie. Hij verklaarde tot zijn *innerlijk leetwesen ter die tijd hoog beschoncken* te zijn geweest. Zoiets hadden we wel gedacht.... Alles in overweging nemende besluiten de Heren Schepenen van Ameide *desen 8^e julij 1738 ten selve dage gepronuntieert, zittens het Gerecht en staende in de Vierschair* Hendrik een boete op te leggen van fl. 75. - - en hem verder de kosten te laten betalen. Braaf leefde Hendrik verder.

Nawoord

We hebben in een negental schetsen een inkijkje gekregen in het leven in Ameide en Tienhoven aan het begin van de 18^e eeuw. Een andere wereld en toch... veel van hetzelfde.

Anders, omdat wij in een welvaartstijd leven, waarbij we bijna geen idee meer hebben hoe het er vroeger aan toe ging. Psychiatrische hulp was er vroeger niet en je moest je kind dan maar laten opsluiten... De afstand tussen de schuldige en de 'rechter' was bijna 'oneindig': je moest je (letterlijk) vernederen, op je knieën om genade smeken en een goede advocaat was ver te zoeken. Men deinsde zelfs niet terug om de doodstraf uit te spreken en dan was de executie in het dorp een waar volksvermaak! De herbergen hadden een goed leven: veel (vooral) mannen gingen hier een afzakkertje halen en er zal hier veel afgepraat en geroddeld zijn. Maar wat wil je in een leven zonder krant, radio en TV, laat staan internet.... En geregeld waren er dus mensen, die geen maat wisten te houden, met alle gevolgen van dien.

Hetzelfde, omdat de mens van de 18^e eeuw niet 'beter' of slechter is dan wij in onze dagen. Misdaad, misbruik, diefstal...., het zijn elementen, die nu eenmaal in een samenleving altijd weer opduiken. We moeten dus vooral niet denken, dat het vroeger zoveel beter was. En die drank.... maat houden was en is vandaag ook nog steeds een grote opgave voor sommige mensen. *'Drank maakt meer stuk dan je lief is'* is een leus, die zo uit de vroegere tijd overgenomen zou kunnen zijn.

Al met al ben ik blij, dat we vandaag een rechtssysteem hebben, dat zorgvuldiger te werk gaat dan in vroeger dagen, hoewel we allemaal weten, dat ook dit systeem niet volmaakt is. Door terug te kijken in het leven van vroeger kunnen we zo ook iets leren en daar waren deze schetsen voor bedoeld: *'ter leering ende vermaeck'*.

Diners

door de jaren heen...

Hans van den Heuvel

In de vorige editie van het Nieuwsblad werd aandacht besteed aan de diners, die in het toenmalige hotel-caférestaurant 't Fortuin' aan de Fransestraat in Ameide werden gehouden ter gelegenheid van de installatie van de heren J.C. de Ridder en D. Wessels als burgemeester van Ameide en Tienhoven op respectievelijk 3 september 1957 en 7 juli 1966. Het zal u niet zijn ontgaan dat bij beide gelegenheden vrijwel dezelfde gerechten werden aangeboden: huzaren-salade, kippensoep, ossenhaas, gekookte aardappelen, snijboontjes, doperwtjes, worteltjes en appelmoes en 'koffie na'. Alleen wat betreft de nagerechten waren er verschillen: in het eerste geval werd 'blanc-manger' en in het tweede geval 'Rijnwijn pudding' met fruit genuttigd. Ook werd bij de koffie op 3 september 1957 anders dan op 7 juli 1966 gebak gepresenteerd. De wijnen waren daarentegen weer identiek: 'Graves Supérieur' en 'Saint Estèphe'.

Met deze informatie als uitgangspunt ben ik gaan bladeren in oude boeken, waarin de eetgewoonten en tafelmanieren van onze voorouders zijn beschreven. Dat leidde al snel tot de conclusie dat het er in het begin van de vorige eeuw in bepaalde kringen op hoogtijdagen en bij andere feestelijke gelegenheden aanzienlijk

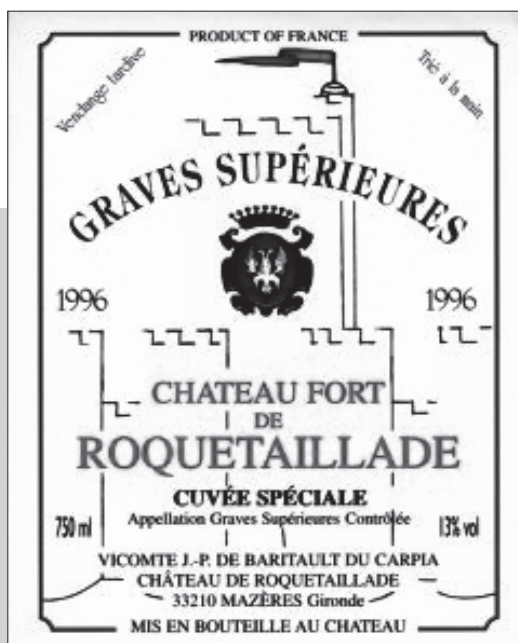
uitbundiger aan toe ging dan zo'n halve eeuw later in 't Fortuin' het geval was.

Zo gaat mevrouw Egbertina C. van der Mandele in het hoofdstuk 'Uit Dineeren' van de ongedateerde, maar zeker meer dan honderd jaar oude 'achtste herziene en veel vermeerderde druk' van 'Het Handboek van Mevrouw Etiquette in 32 artikelen' gedetailleerd in op de wijze van voorbereiding van een diner. Ik ontleen aan het door H. Honig te Utrecht uitgegeven en bij 'Boek-, Courant- en Steendrukkerij G.J. Thieme, Nijmegen' gedrukte boek de volgende passages:

'Hoe eenvoudig een menu ook zij, de spijzen moeten van de beste kwaliteit en uitmuntend klaargemaakt zijn. Wie zelf niet koken kan, of geen goede keukensmeid heeft, moet maar geen dineetjes geven, tenzij ze zoo rijk is dat ze alles door een kok of kookster kan laten doen'.

'De hors d'oeuvres, een tijd lang onvermijdelijk, zijn nu verbannen naar de dejeunerers. Men blijft echter de gewone rangschikking van spijzen in hoofdzaak behouden.

Soep, voorgerecht, warme visch, donker vleesch met aardappelen en twee groenten, blank vleesch met groenten, tam gevogelte, warme pudding, wild, koude visch, paté, koude pudding, ijs, vruchten, dessert. Ziehier de meest gebruikte opvolging.

Een maaltijd van twaalf verschillende spijzen, behalve 't dessert, kan echter nogal bezwarend worden voor de meeste magen, daarom maakt men uit deze opvolging een keuze en geeft bijv. òf warme òf koude visch, òf blank vleesch òf tam gevogelte, dikwijls geen warme pudding; òf koude pudding, òf ijs en beperkt het menu tot drie of vier gangen àl naar het diner een min of meer deftig aanzien moet hebben. Men zorge echter steeds warme visch vooraf, koude visch nà te geven, nooit warme en koude pudding vlak op elkaar, geen twee soorten blank vleesch. Men moet in elke spijskaart de grootst mogelijke variatie brengen.

Het aantal personen gaat met de gerechten hand aan hand. Hoe meer personen, hoe meer spijzen. Een dineetje van zes personen kan dus gezellig en toch familiaar zijn. Zoodra 't aantal gasten echter zóó groot wordt, dat een algemeen gesprek niet meer mogelijk is, krijgt ieder diner een zeker deftig karakter. De wijnen zijn evenredig naar de gerechten, Hoe meer gerechten, hoe meer soorten van wijn.

Men kan schenken madera of sherry bij de soep, zoete wijn of witte bordeaux bij visch, voorts gewone tafelwijn, een of meer soorten fijnen wijn, rijnwijn, champagne. Geeft men bij een diner oesters vooraf, dan wordt er steeds een glas champagne bij aangeboden. Daarna kan men er verder mee wachten tot aan het dessert. Bij het kopje koffie, dat dadelijk na het diner gebruikt wordt, presenteert men een of meer soorten likeur'.

Herman Louis Cesar Teirlinck
(1879 – 1967).

Het lijkt geen twijfel dat het bijvoeglijk naamwoord 'copieus' op de hier beschreven diners van toepassing is. Maar bij het lezen van een reeks artikelen van de Vlaamse schrijver Herman Teirlinck (1879-1967) over 'Het Brusselsse klimaat van de Belle Epoque'¹ werd ik gewaar dat destijds bij onze zuiderburen de overdaad van spijzen en dranken bij 'heuglijke gebeurtenissen'

nog veel groter was. Ik illustreer dit met de volgende citaten:

'De tafellezierien waren niet van de poes. Onze Brusselsse vrouwen waren, zoals bij sterke volkeren hoort, vooral thuis in de keuken. Er werd veel geld en zorg aan de keuken besteed, en op feest- en hoogdagen waren de familiemalen van een rijkdom en een diversiteit,

1 Belle époque = de tijd van omstreeks 1890 tot 1910 in West-Europa met betrekking tot het culturele en mondaine leven.

die sindsdien nooit meer werden bereikt. Echt Brusselsse gerechten waren de beroemde kip, waardoor de Brusselaars in Europa van ouds bekend staan als kiekefretters, de hoogstaande kermispenzen, en bovenal de sjoezels. Het kan voor de vrouwen van het nageslacht interessant zijn te noteren dat de bereiding van sjoezels bij onze moeders een toewijding onderstelde, die ik uit de grond van mijn hart hoop bij onze dochters en kleindochters te zien herleven.

Wat zijn dat, sjoezels?

Het woord op zichzelf zegt niets: het is een typisch gewestelijke uitdrukking, die slechts te Brussel voorkomt en in geen enkele taal een tegenhanger vindt; men kan er dus slechts een omschrijving voor geven. In beginsel bestaan sjoezels uit de alvleesklier van rund of kalf. Het is dus best te begrijpen dat, rekening houdend met de kleine afmetingen van dat orgaan, het onmogelijk is er op een bepaalde dag een voldoende aantal van bij elkaar te brengen om er een groot aantal keukens mee te voorzien, die op diezelfde dag deze schotels zouden willen bereiden. Daarom hebben de restauranthouders te Brussel overvloedig beroep gedaan op andere min of meer gelijksoortige stukken vlees: runderstaart, schapenborst en -poten of ook nieren, die alle, afgezien nog van de beschikbare hoeveelheid, het voordeel bieden elk hun eigen smaak aan deze schotel mee te delen.

Daarom geef ik hier een recept van de echte sjoezels ten beste: over zeven stoofkasserollen² moet men kunnen beschikken, die gelijktijdig, schoon niet alle even lang, op het vuur zullen staan. In de middenste de kostbare sjoezels, zoals zij vers van het slachthuis worden gehaald, En daarrond dan één met rundvlees, dit is os en kalf en ook ballekens, één met een ossestaart, één met schaapsfootjes, één met kalfsschenkels, één met zwezeriken en één met kampernoelies. Alles degelijk met ui en verscheiden specerijen in de boter gelegd. De sjoezels zelf zijnde kordaat met lambiek³ besproeid. De kunst ligt hierin, dat op een gegeven moment de inhoud van al de kasserollen gelijktijdig gaar, mals en geurig wordt. Dan krijgt elke aanzittende op zijn bord uit elke kasserol een schep, en dat maakt al te saam een goddelijke kost. Ge kunt er dan een karaf faro⁴ of een fles geus⁵ bij gebruiken en het ligt lang en genoeglijk op de maag.

Ja, wat eten en drinken betreft had Brussel zijns gelijke niet. Ik weet wel dat het er nu nogal eens bont kan toegaan, en de Engelsen, die geen benul hebben van keuken, prijzen onze tafel zeer. Maar wie durft wat er thans voorhanden is te vergelijken met wat er toen

2 Kasserol of casserole = grote (koperen) braadpan

3 Lambiek = soort van zwaar Brussels bier

4 Faro = soort van zoetachtig zwaar Brussels mengbier

5 Geuze is een biersoort die ontstaat door het mengen van jonge en oude lambieken en deze te laten hergistigen op fles, soms nog jarenlang. Het mengen van die bieren wordt steken genoemd.

was? Laat mij bij voorbeeld van een banket spreken in een der ontelbare sjosjeteiten, of van een feestmaal in gesloten kring, ter gelegenheid van een eerste communie of zo. Eerst een aperitief. Dan oesters of mosselen. Dan de soep, liefst met ballekens. Dan een keus hors-d'oeuvre, gerookte zalm, makrelen in olijven, geassorteerde saucijzen, geperste kop en een beetje van 't smoelken, alle waardige spijsen met of zonder mayonnaise, en geen sprake van koude patattenafval die men ook "salade" noemt. En na die peuzelingen, de vol au vent, die een specifiek Brussels gerecht is en licht in de darmen valt, zodat men daarop in staat is om het rundgebraad aan te spreken, zoals het in zijn jardinière van erwtjes en wortelkens en prinseskens en bloemkool en spinazie voor de pinnen komt.

Daarop verschijnt de ossetong met witte saus en kappers. Vervolgens de Brusselse kapoen, die in de goede huizen door een soort sorbet gescheiden werd van het kostbaar wild (ever, ree of gevogelte). Hier kwamen allerlei geleien te pas, mitsgaders pruimentrut en oranjemoes. Kreeft en langoesten bekroonden het geheel. Het dessert (maar ik moet nog een stevige schotel vergeten zijn, vrees ik), was bescheiden: taart, ijsroom en wat vruchten. Een dergelijke spijskaart werd voor gewoon en matig gehouden op een burgerlijke feesttafel. Ze ontleende vooral haar glans aan de voorname keus van de op te dienen wijnen: om de beurt Moezel- of Rijnwijn, Chablis, rode Bordeaux, Sauternes, een paar

kloeke Bourgognes, en de Champagne aan 't end. De koffie, die hierop aan het geuren ging, was er vooral om een rijk gevarieerde 'pousse'⁶ te wettigen'.

Ik maak een grote sprong in de tijd om uit te komen bij het in 2007 door ANP Photo/Nieuw Amsterdam uitgegeven (foto)boek 'Eten met de Oranjes', waarin culinair journaliste Anne Scheepmaker een historisch overzicht geeft van de eetcultuur van ons vorstenhuis. Ze toont aan dat de vorstelijke feestmenu's in de loop der jaren steeds korter zijn geworden. Zo vierde koningin Emma haar verjaardag in 1900 met een menu van veertien gangen, terwijl koningin Beatrix het bij haar zestigste verjaardag in 1998 op een driegangenmenu hield. Ook bij Koninklijke ontvangsten in binnen- en buitenland gaat het er niet uitbundig aan toe. Hiermee vergeleken, vallen de in de inleiding van dit artikel gememoreerde diners in 't Fortuin' dus niet uit de toon.

6 Pousse-café is een mix bestaande uit meerdere laagjes likeur, die als gevolg van hun verschillend soortelijk gewicht op elkaar drijven en zo een gamma van kleuren in het glas te zien geven, alsof een schildermachine aan het werk is geweest.

Een feestelijke tafel in Paleis Noordeinde in 's-Gravenhage.

"Arie de Koopman"

Hans van den Heuvel

In het in de vorige editie van dit blad verschenen, uit "De Schoonhovensche Courant, Nieuwsblad voor Zuid-Holland en Utrecht" van 30 oktober 1964 afkomstige artikel "Ook in Ameide is wel iets te doen, zelfs achter de schermen" wordt "de heer Versluis, kruidenier en leverancier van petroleum en gas" ten tonele gevoerd. Hij werd in Ameide en Tienhoven en omgeving door iedereen steevast "Arie de Koopman" genoemd. Zijn kruidenierswinkel was sinds 1948 in Ameide ondergebracht in het hoekpand Prinsengracht 65, tegenwoordig een woonhuis, waar eerder de weduwe De Bruijn haar waren had verkocht. In de daaraan voorafgaande jaren had hij zijn klanten bediend vanuit een schuur achter het huis van Aart de Groot aan het eind van de Sluisendijk.

Aan de vooravond van de beëindiging van zijn bedrijf werd op 26 februari 1981 in het door Drukkerij Crezée Ameide uitgegeven blad "De Wegwijzer" een artikel gewijd aan de op 28 maart 1916 aan de Zouwendijk geboren kruidenier. De volgende passages zijn daaraan ontleend.

Op de vraag waarom op 21 maart gestopt wordt, antwoordt de heer Versluis: "ik heb altijd gezegd, als ik 65 jaar word stop ik, en op 28 maart ben ik jarig en dan wil ik vrij zijn".

Versluis, een vlotte verteller, die zegt waar het op staat, vervolgt: "ik ben hier in 1948 zonder een cent begonnen. Ik wilde altijd zelfstandig blijven, vandaar dat ik maar enkele jaren bij de IFA aangesloten ben geweest. Ik had altijd ruzie met de organisatie. Toen ik jaren geleden mijn winkel verbouwd had, zei de directeur van de organisatie tijdens de opening tegen me: "Versluis, je kan beter dat olieasje uittrekken. Ik mijn dankwoordje heb ik toen gezegd: ik trek uit wat ik wil".

Tijdens het gesprek blijkt dat de handel in olie toen zeer floreerde, want aardgas was er destijds hier nog niet. "Uit gekheid zegt iemand nog wel eens "oliesjeik" tegen me. Maar toen het aardgas kwam, was die handel praktisch kapot. Het scheelde me een klein weekgeld". Uit nood is Versluis in 1975 melk gaan monstere, waardoor de olieklap enigszins werd gelenigd.

"Ik ben met vallen en opstaan gebleven wie ik was.

Door hard werken ben ik zelfstandig gebleven. Maar als je alle uren rekent, dan had je wel een laag uurloon". Mevrouw Versluis, die erg vaak thuis de winkel moest nalopen, is blij dat de zaak beëindigd wordt. Van de dokter moest zij er al jaren geleden mee ophouden, maar dat kon financieel niet.

Een van de vroegere verhalen van Versluis willen we u niet onthouden. "Ver voor de oorlog werd ik in Gorinchem gekeurd voor de militaire dienst. Toen ik bij dokter Vroon ontkleed stond en hij me onderzocht had, zei hij tegen me: kleed jij je maar weer aan, je hebt geen bliksem waarde". Ik ben nooit in dienst geweest, maar ik heb heel wat afgelopen in mijn leven. Ik woog toen 99 pond, dus ik zou geen zware soldaat geweest zijn".

Op de vraag of men wel eens vakantie had, was het antwoord ontkennend: "zelfs geen vakantiegeld". "Maar één wens heb ik wel" zegt Versluis. "Naar Californië voor een paar weken. Daar woont m'n zwager. Mijn kinderen zijn er al eens geweest".

"Arie de Koopman" maakte de aanzienlijke krimp van de plaatselijke middenstand nog mee. Waren er zo'n halve eeuw geleden nog zeven kruideniers in Ameide en Tienhoven, hun aantal is inmiddels geslonken tot één.

In deze sector verdwenen – in willekeurige volgorde – de zaken van:

- Jas Labee, later Piet van Kekem, op de Oudendijk;
- Jan den Oudsten, in de Molenstraat;
- Teunis de Langen, die ook een vishal exploiteerde, in de Fransestraat;
- De familie Van Es, op Sluis;
- De familie Kersbergen, aan de buitenzijde van de Lekdijk in Tienhoven, en, zoals eerder vermeld,
- Arie ("de Koopman") Versluis aan de Prinsengracht.

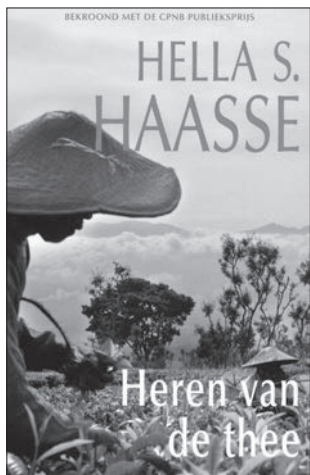
Overgebleven is de COOP Supermarkt van Peter de Jong, een kleinzoon van Piet de Jong, in het nieuwe winkelcentrum op de hoek van de Prinsengracht en de Paramasiebaan, die eerder aan het begin van de Broekseweg en daarvoor op de Dam was gevestigd.

Eén van de “Heren van de thee” op bezoek in Ameide

Bram Provoost

Op 29 september 2011 overleed op 93-jarige leeftijd Hella S. Haase, schrijfster van een groot aantal romans. Een van haar bekendste werken is de documentair-historische roman “Heren van de thee”, geschreven in 1992¹. Deze roman vertelt het levensverhaal van Rudolf Kerkhoven, die in de tweede helft van de 19de eeuw

op een afgelegen deel van Java een theeonderneming opzette en daar een gezin stichtte. Andere familieleden waren hem voorgegaan en ook hun lotgevalen worden in “Heren van de thee” beschreven. Hoewel het een roman is, gaat het in “Heren van de thee” om echte personen en gebeurtenissen, waarvan de gegevens werden gevonden in de familiearchieven van betrokkenen.

De hoofdpersoon in het boek is Rudolf Kerkhoven, die op 9 oktober 1848 in Avereest is geboren als Rudolph Eduard Kerkhoven. Rudolf is de oudste zoon van de in 1820 op het landgoed ‘Huis Hunderen’ in Twello geboren Rudolph Albertus Kerkhoven, en de in 1821 te Deventer geboren Aleida van Delden. Vader Kerkhoven is succesvol als advocaat en ondernemer, maar besluit in 1866 met een deel van zijn gezin naar Java (Ned. Indië) te vertrekken om daar net als reeds eerder vertrokken familieleden thee- en kina-ondernemingen te stichten. De jonge Rudolf blijft in Nederland achter, waar hij de HBS in Deventer voltooit en daarna de studie tot technoloog aan de Polytechnische School te Delft. In 1870-’71 is Ir. Rudolf Kerkhoven enige tijd werkzaam in een machinefabriek. In die tijd neemt hij het besluit om ook naar Java te vertrekken met de bedoeling om in de buurt van zijn familieleden een eigen onderneming te stichten.

In het voorjaar van 1871 is zijn vertrek nabij. Hella Haase schrijft hierover het volgende: “Hij ging afscheidbezoeken afleggen: eerst naar Arnhem, Elst en Velp, Deventer, Zwolle, Leeuwarden – daarna terug

¹ *Heren van de thee* werd bekroond met de CPNB Publieksprijs 1993.

Huis Hunderen, Twello.

Van 1809 – 1860 bezit van Johannes Kerkhoven, overleden 2 juni 1859. (foto: http://www.buitenplaatseninnederland.nl/Gelderland_beschrijvingen/Twello_Hunderen.html).

via Putten, Utrecht en Ameide. In de zitkamers van zijn familieleden (overal zwaar mahonie- of eikehout, bekleed met trijp en pluche in sombere tinten) herhaalde hij tegenover waardige welwillende ooms en neven en hartelijk-bezorgde tantes en nichten keer op keer bijzonderheden die hij uit brieven van thuis, en mondeling van August² vernomen had over zijn vaders onderneming.”

Het staat er echt, familiebezoek in Ameide. Dat was voor mij aanleiding om te proberen uit te zoeken welke oom of tante van Rudolf Kerkhoven in 1871 te Ameide zou kunnen wonen. In “Heren van de thee” komen naast Kerkhoven, ook familienamen als van der Hucht, Bosscha en Holle voor. Misschien was er iemand met die naam woonachtig in Ameide. Daarbij denk je dan in de eerste plaats niet aan een van de oude ‘Termeise families’, maar eerder aan een bezoek bij iemand die van buiten af komt, b.v. de burgemeester, arts, of dominee. Wie waren dat in 1871? Burgemeester was Adriaan P.H.A. de Kleyn, in 1871 nog ongehuwd. Vader De Kleyn kwam uit Gorinchem, zijn moeder uit Tienhoven. Gemeentearts was Johan F.K.Th. von Ziegenweidt, wiens echtgenote Catharina van den Toorn in 1869 was overleden. De arts von Ziegenweidt kwam uit Eijbergen en zijn echtgenote Catharina uit Middelburg. Dominee van de Hervormde Kerk was in 1871 de bekende Willem van Beuningen, gehuwd met Adriana Boonen, geboren te Arnhem. Geen van deze namen gaf enig zicht op een familieband met Rudolf Kerkhoven.

Gelukkig gaf het raadplegen van de burgerlijke stand Zederik/Ameide wel een aanwijzing. Op 29 oktober 1897 was in Ameide overleden *Albertine Marie*

² Augustus Eugenius Kerkhoven, een in 1858 geboren jongere broer van Rudolf die naar Nederland kwam voor zijn Middelbare school en opleiding tot landbouwkundige in Wageningen.

Alexandrine Kerkhoven, geboren 7 maart 1823 op Huis Hunderen te Twello. Via de website van de nakomelingen van der Hucht³, bleek zij een jongere zus van Rudolph Albertus Kerkhoven te zijn en dus zonder twijfel de tante die de Indiëganger, Rudolf Kerkhoven, in 1871 te Ameide heeft bezocht.

Hoe was Albertine Kerkhoven uit Twello in Ameide terecht gekomen? Via haar huwelijk. Op 15 juni 1849 vindt op het landgoed van haar vader Johannes Kerkhoven, Huis Hunderen te Twello, het huwelijk plaats tussen de dan 26-jarige Albertine Kerkhoven en de 38-jarige Mr. Johannes Dirk (Jan Diderik) van der Poel, op dat moment burgemeester van Ameide en Tienhoven. Het echtpaar vestigt zich in Ameide, waar Jan Diderik van der Poel tot en met zijn ontslagname in februari 1854 burgemeester blijft. Het burgemeesterspaar Van der Poel – Kerhoven gaat in Ameide wonen in No. 60 aan de Nieuwstraat (nu Nieuwstraat 39 en 41). Tijdens en na zijn burgemeesterschap is hij ook nog enkele jaren lid van de Provinciale Staten van Zuid Holland (1850-1853) en lid van de Tweede Kamer der Staten Generaal (1853 – 1860 en 1862 - 1864).

Johannes Dirk van der Poel is op 4 september 1811 te Ameide geboren⁴ als (eerste) zoon van Hendrik van der Poel en Hendrika Antonia Smits. Hendrik van der Poel is in 1788 te Arkel geboren en was van 1833 tot 1847 eveneens burgemeester van Ameide en Tienhoven, als opvolger van Warnardus Verhagen. In 1847 werd Hendrik van der Poel⁵ opgevolgd door zijn zoon (Mr. J.D. van der Poel). Hendrik van der Poel is overleden te Ameide op 31 oktober 1872. Zijn echtgenote Hendrika Antonia Smits is in 1793 geboren te Ameide en aldaar ook overleden op 12 maart 1872. Na het overlijden van Hendrik van der Poel en echtgenote, verhuizen de heer en mevrouw van der Poel – Kerkhoven naar de woning van zijn ouders op de Dam No 86 en 87 (nu Dam 10 en 11).

Behalve Johannes Dirk hadden Hendrik en Hendrika nog twee kinderen, die beiden in Ameide geboren zijn: de op 30 oktober 1813 geboren zoon Dirk Hendrik en de op 20 oktober 1815 geboren dochter Neeltje Margaretha. Op 16 mei 1849 was de 34-jarige Neeltje de bruid van weduwnaar Cornelis van den Anandel, de 37-jarige zoon van Jan van den Anandel. Bierbrouwer Jan van den Anandel is ook actief geweest in het openbaar bestuur van Ameide. Zo was hij in de periode 1832-'33 enige maanden fungerend burgemeester, tussen het overlijden van Warnardus Verhagen (22-8-1832) en de benoeming van diens opvolger Hendrik van der Poel. Ook in 1853 was hij nog als wethouder actief, tijdens het laatste jaar van burgemeester Mr. J.D. van der Poel. Jan van den Anandel is op 9 november 1853 overleden op 73-jarige leeftijd.

Het familiegraf van der Poel op de Oude Begraafplaats aan de J.W. van Puttestraat te Ameide. Hier zijn o.a. begraven oud-burgemeester H. van der Poel en zijn echtgenote H.A. Smits en twee van hun kinderen. Ten eerste hun zoon oud-burgemeester Mr. J.D. van der Poel en zijn echtgenote A.M.A. Kerkhoven en hun dochter N.M. van der Poel en haar echtgenoot C. van den Anandel. Zoals op de foto te zien is, is vooral de steen op het graf van het echtpaar van der Poel-Kerkhoven zwaar beschadigd. (foto A.P. Provoost, Ameide).

Zoon Dirk Hendrik van der Poel werd Directeur der Registratie en Domeinen in de Provincie Gelderland en woonde in Arnhem. Toch was hij ook in Ameide actief. Dat is logisch, omdat zijn familie, vader en moeder, broer en schoonzus, zuster en zwager allemaal in Ameide woonden. In juli 1873 koopt hij voor f. 4000, uit de erfenis van zijn ouders, een pand No. 92 op de Voorstraat (nu Voorstraat 4). In dit pand hadden zijn zus Neeltje (tot haar overlijden in 1857) en zwager Cornelis van den Anandel (tot zijn overlijden in 1864) gewoond. Na de koop gaat Dirk Hendrik daar niet zelf wonen - hij blijft in Arnhem -, maar verhuurt het pand aan de daar al wonende huurder, de geneesheer J.F.Th von Ziegenweid⁶. Die woont daar sinds zijn komst naar Ameide in 1867. Von Ziegenweid overlijdt op 6 september 1874, door een ongeval op de Lek. In november 1874 wordt Frederik Jacob van den Berg de nieuwe huurder. Hij was op 17 oktober 1874, door de gemeenteraad van Ameide, tot Gemeentearts benoemd. In Juni 1887 koopt dokter Van den Berg voor f. 4000 het pand van D.H. van der Poel. Hij was de eerste dokter die eigenaar werd van het pand Voorstraat 4, dat tot de komst van het nieuwe gezondheidscentrum, doktershuis is gebleven. Van den Berg was de eerste dokter die eigenaar werd, maar niet de eerste arts die daar woonde. Dat was Ernst Wilhelm Müller, die eerst op de Dam woonde, en in 1865 naar Voorstraat 4 verhuisde. Zoals hiervoor gezegd, woonde na hem dokter Von Ziegenweid daar van 1867 tot 1874. Dirk Hendrik van der Poel is enkele maanden na de transactie met dokter Van den Berg op 2 februari 1888 te Arnhem overleden.

³ <http://thefamiliearchief.homestead.com/PARENTEELV7.pdf>

⁴ Naast Ameide wordt ook Anandel (NB) als geboorteplaats genoemd. Op de (gebroken) steen op het graf van J.D. van der Poel zijn de woorden Geb. te AME nog leesbaar, evenals en ALDAAR overleden. Het moet dus Ameide zijn.

⁵ Hendrik van der Poel was in 1834 ook lid van het Leesgezelschap, onder de Zinspreuk: Tot Nut en Vermaak, te Ameide. Zie Nieuwsblad HVAT 2009, jrg 20, nr 2, p.37.

⁶ In eerdere artikelen in het Nieuwsblad HVAT, jrg 22, nr. 1, 2011 is geschreven dat dokter von Ziegenweid in het pand Voorstraat 8 zou hebben gewoond, waar nu de fam. Laroo woont. Onderzoek van de Ameidese bevolkingsregisters laat zien dat dit niet het geval was. Bij zijn komst in Ameide ging het gezin von Ziegenweid wonen in het pand dat later Voorstraat 4 zou worden genummerd. Deze vinding plaats het verhaal "Een raadselachtige gebeurtenis" van Carel F.Th von Ziegenweid en "Onze kennismaking met de von Ziegenweid's" van Jack en Janny Laroo in een ander daglicht.

De levensloop van Mr. J.D. van der Poel, die destijds tot de ‘bekende Nederlanders’ behoorde, is in 1937 als volgt beschreven:⁷

“POEL (Mr. Jan Diderik van der), geb. te Andel⁸ 4 Sept. 1811, overl. te Ameide 8 Apr. 1898, was de zoon van H. van der Poel en W.A. Smits.” (N.B. W.A. Smits moet zijn H.A. Smits).

“Hij werd te Utrecht als student in de rechten ingeschreven 7 Apr. 1828, trad in 1830 in militairen dienst, maakte den tien-daagschen veldtocht mede en bleef tot 1835 bij het leger te velde in Noord-

Brabant. Toen ging hij weder te Utrecht studeeren en promoveerde aldaar in de rechten 16 Jan. 1841 op een dissertatie *De obligationibus alternatis*⁹. Hij werd burgemeester van Ameide en Tienhoven¹⁰.

Op 17 Sept. 1850 werd hij in het kiesdistrict Gorinchem tot lid der Provinciale staten van Zuid-Holland gekozen. Bij de wijziging in den omvang der districten werd hij in Nov. 1852 aan Sliedrecht toegewezen. Hij werd in dat district 10 Mei 1853 herkozen.

Na de ontbinding der Tweede Kamer ingevolge de Aprilbeweging werd hij 17 Mei 1853 in het district Dordrecht tot lid van die Kamer gekozen. Wegens verschil tusschen het aantal gestemd hebbende kiezers en het getal uit de bus gekomen stemmen, werd

Mr. J.D. van der Poel (Ameide, 1811 – Ameide, 1898). Bron: Collectie-van Eck (Nationaal Archief).

hij niet toegelaten, maar bij een nieuwe verkiezing op 2 Juli d.a.v. werd hij opnieuw gekozen. Hij behoorde tot de conservatieve richting en trad weinig op den voorgrond. Toen hij 17 Mei 1853 tot kamerlid gekozen was, nam hij de herkiezing kort te voren in de Staten niet aan. Op 10 Febr. 1854 werd hij op zijn verzoek eervol ontslagen als burgemeester.

Op 12 Juni 1860 werd hij te Dordrecht niet herkozen, maar 24 Nov. 1862 koos het district Gorinchem hem opnieuw tot kamerlid. Bij zijn periodieke aftreding verzocht hij niet weder in aanmerking te komen en hij werd 28 Juni 1864 vervangen. Hoewel niet ziekelijk, heeft hij de laatste 20 jaren van zijn leven zijn woning niet verlaten.”

⁷ Het Nieuw Nederlandsch Biografisch Woordenboek, Deel 10, geschreven door P.J. Blok en P.C. Molhuysen, Uitgeverij A.W. Sythoff, Leiden.

⁸ Zie Voetnoot 4.

⁹ Over alternatief verbintenissenrecht, een deelgebied van het burgerlijk recht.

¹⁰ Hij volgde in 1847 zijn vader op en werd in 1854 opgevolgd door Christiaan Diemont.

De laatste zin in de levensloop van Mr. J.D. van der Poel schetst een somber beeld. Over het leven van Albertina van der Poel – Kerkhoven in Ameide is helaas weinig tot niets bekend. Het huwelijk is kinderloos gebleven en ook het ‘theefamiliearchief’ geeft weinig informatie over haar leven. Wel is er een foto uit 1880, waarop zij is afgebeeld tijdens een “Hunderen-reunie” te Arnhem. Een familieportret van de op landgoed Hunderen geboren Kerkhovens met echtgenoten en enkele kinderen.

De “Hunderen –reunie” te Arnhem in 1880, van de in Huis Hunderen te Twello geboren leden van de familie Kerkhoven¹¹. Op de achterste rij aan de rechterkant Albertine M.A van der Poel - Kerkhoven en Mr. J.D. van der Poel. Twee plaatsen links van Albertine staat haar broer Mr. Rudolph Albertus Kerkhoven (met baard) de vader van Rudolf Kerkhoven, de neef die in 1871 bij zijn tante Albertine in Ameide op bezoek ging.

Hoe was het leven van de familie van der Poel-Kerkhoven in Ameide? Was het zo somber als de laatste zin in de levensloop van Mr. J.D. van der Poel suggereert? Enkele berichten uit 1890 laten een minder somber beeld zien van het echtpaar van der Poel – Kerkhoven. Hoewel zelf kinderloos spanden zij zich bijzonder in voor de kinderen van de openbare school. De Nieuwe Gorinchemsche Courant van 14 september 1890 meldt het volgende bericht.

“Ameide, 10 Sept. Hedenmorgen verkeerden de leerlingen der openbare school alhier, in een recht opgewekte stemming, en geen wonder! Aan allen werden, nog met het oog op den jongsten Prinsessedag¹², vanwege den heer en mevrouw van der Poel alhier, geschenken uitgereikt; de vreugde steeg ten top toen laatstgenoemde zelve de school binnen trad, en zelden zullen de leerlingen meer van harte hebben gezongen, dan toen zij daarop een lied aanhieven ter eere van hen, die nog zoo kort geleden hun het on-

¹¹ Met dank aan Dr. K.A. van der Hucht te Driebergen, conservator van de ‘Stichting Indisch Thee- en Familiearchief van der Hucht c.s.’, die mij op deze foto in het Jaarboek van de Vereniging voor Genealogie Nr. 42, 1988, p. 170 attendeerde.

¹² Prinsessedag was de voorloper van de huidige Koninginnedag. Voor het eerst gevierd op 31 augustus 1885 bij de vijfde verjaardag van Prinses Wilhelmina. In 1890 werd de tiende verjaardag gevierd. Na het overlijden van Koning Willem III (23 november 1890) werd 31 augustus tot en met 1948 Koninginnedag.

vergetelijk reisje naar Rotterdam¹³ hadden bezorgd en hen thans op nieuw zulke gulle blijken van toegenegenheid gaven. Toen het lied geëindigd was en nadat door het hoofd der school¹⁴ een toepasselijk woord was gesproken, ontvingen de leerlingen ieder een voor hun leeftijd geschikt geschenk: de kleinen een prentenboek, de groote jongens een schrijfdoos, de groote meisjes een naaidoosje en 'last not least' werd daarbij gevoegd voor ieder gezin het keurig net uigevoerd portret van onze prinses, zeer groot formaat. Opgetogen gingen de kleinen met al die geschenken huiswaarts, nadat zij alvorens geheel uit eigen beweging, een hartelijke ovatie hadden gebracht aan de milde gevers."

Dat klinkt toch alsof de heer en mevrouw van der Poel – Kerkhoven in Ameide zeer geliefd waren. Daarnaast roept het bij mij de vraag op of er nog ergens iets is overgeleverd van deze fraaie geschenken of het 'groot formaat' portret van prinses Wilhelmina uit 1890?

Het maatschappelijk leven in Ameide in het laatste kwart van de 19de eeuw is beschreven in Hoofdstuk 4 van het boek van Carla Jonker "Macht en armoede aan de rivier". Hieruit blijkt dat Mr. J.D. van der Poel daarin een belangrijke rol speelde. Hij was betrokken bij de oprichting van de afdeling Ameide van de Protestantenvbond. Uit krantenartikelen na hun overlijden bleek dat hij en zijn echtgenote als beschermheer en -vrouwe betrokken waren bij de zangvereniging "Kunstliefde en Vriendschap". Daarnaast was Mr. Van der Poel beschermheer van de ijsclub "Hollandia". De betrokkenheid bij deze groep verenigingen laat zien dat zij in die tijd in Ameide als "links" aangeduid kunnen worden (zie Carla Jonker, Tabel 1, pagina 30). Dit ondanks de mededeling dat Mr. Van der Poel als Tweede Kamerlid tot de 'conservatieve richting' gerekend moest worden. Het overlijden van Albertina Kerkhoven wordt op 4 november 1897 in een kleine annonce bekendgemaakt.

"Te Ameide is den 29 October l.l., in den leeftijd van 74 jaren overleden,

Vrouwe Albertina M.A. Kerkhoven,
Echtgenote van
Mr. J.D. VAN DER POEL.
AMEIDE, 2 Nov. 1897

In het belang van betrekkingen in Indië, werd deze kennisgeving tot heden uitgesteld."

13 Dit bezoek is uitgebreid beschreven in het Nieuwsblad HVAT 17^e jrg nr. 3, 2006 blz. 13-15. Daaruit blijkt dat de schoolkinderen ook ontvangen werden door de Ambachtsheer A van Stolk Czn. Opgemerkt kan worden dat er naast een gezamenlijke band met Ameide, ook een familieband was. Een jongere zus van mevr. van der Poel-Kerkhoven, Charlotte Octavia, was gehuwd met, en in 1890 weduwe van, een jongere broer, Jacob, van de Ambachtsheer.

14 Hoofd was Willem George Degenhardt, die deze functie van 1883-1911 bekleedde. Volgens Carla Jonker maakte Degenhardt rond 1990 deel uit van de liberale elite. Hij was o.a. voorzitter van de zangvereniging 'Kunstliefde en Vriendschap' en van het fanfarekorps 'Unie' en medeoprichter van de Protestantenvbond. Hij woonde in het schoolhuis op het Kerkplein en moet een goede bekende van het op de Dam wonende echtpaar van der Poel geweest zijn.

Ook de dankbetuiging voor de bewijzen van deelneming op 25 november 1897 is kort:

"Voor de bewijzen van deelneming bij het overlijden van Mevrouw A.M.A. VAN DER POEL, geboren KERKHOVEN betuigt de Familie haren hartelijken dank."

Maar hoe zat het dan toch met dat sombere beeld over de leefomstandigheden van Mr. van der Poel aan het eind van zijn leven? Waarom heeft hij zijn woning zo weinig verlaten? Kort na het overlijden van mevr. van der Poel-Kerkhoven komt de echte reden naar boven. Een advertentie in de Nieuwe Gorinchemsche Courant van 23 december 1897 bericht:

"Bij vonnis der Arrondissements-Rechtbank te Dordrecht, van 15 December 1897, is Meester JOHANNES DIRK VAN DER POEL, zonder beroep, wonende te Ameide, ter zake van onnoozelheid, gesteld onder curatele."

Het is waarschijnlijk dat Albertine van der Poel – Kerkhoven tot haar overlijden de financiële zaken regelde. Mr. J.D. van der Poel overlijdt slechts enkele maanden na zijn vrouw, op 8 april 1898. De kennisgeving van dit overlijden is een korte advertentie, die meldt:

"Heden overleed te Ameide, in den ouderdom van 86 jaren,

de Heer Mr. J.D. VAN DER POEL.
AMEIDE, 8 April 1898

Eenige kennisgeving."

Geen enkele mededeling over zijn functies, hij was toch burgemeester en lid van de Tweede Kamer geweest, noch over zijn betrokkenheid bij de lokale gemeenschap Het echtpaar bleef kinderloos. Een dankbetuiging voor de belangstelling bij het overlijden van Mr. J.D. van der Poel wordt enkele weken na zijn overlijden, uit aller naam, geplaatst door de in Arnhem wonende weduwe van zijn broer.

Voor de vele bewijzen van belangstelling, ontvangen bij het overlijden van onze geliefden Zwager en Oom, den Heer Mr. J.D. VAN DER POEL te Ameide, betuigen wij onze hartelijken dank.

Uit allernaam,

Wed. D.H. VAN DER POEL-TIMMERMAN.

Arnhem, 23 April 1898.

Uit de Nieuwe Gorinchemse Courant van 17 maart 1898:

“Ameide, 14 Maart. Aan de afdeeling Ameide, Tienhoven e.o. van den Ned. Protestantenbond, thans in het bezit van rechts-persoonlijkheid, zijn door wijlen mevr. Van der Poel, geb. Kerkhoven, alhier twee legaten besproken, een voor de afdeeling en een voor een onder haar beheer staand armenfonds.”

Uit de Nieuwe Gorinchemsche Courant van 26 mei 1898:

“Ameide, 23 Mei. L.l. Donderdag-avond gaf de zangvereeniging ‘Kunstliefde en Vriendschap’ alhier, in het gewone lokaal, onder leiding van den directeur, den heer M. van Bommel eene uitvoering. Tusschen deze en de vorige ligt bijna een jaar. De voorzitter, de heer W.G. Degenhardt¹⁵, wees bij het openen er op, hoe in het najaar van 1897 het koor getroffen werd door een grooten slag, namelijk het overlijden van zijn onvergetelijke beschermvrouw mevrouw Van der Poel. De voorgenomen viering van het 10 jarig bestaan der vereeniging verviel daardoor. Door het overlijden ook van den beschermheer, den heer Van der Poel, eenige dagen vóór Paschen, verviel natuurlijk ook de alstoen voorgenomen uitvoering. Bij deze uitvoering, de eerste na die slagen mocht een woord van dankbare nagedachtenis niet ontbreken aan deze beide ontslapenen, die het zangkoor steeds tot grooten steun en hulpe waren.”

Uit de Nieuwe Gorinchemsche Courant van 4 december 1898:

“Ameide, 28 Nov. Heden werd in het Café Bouwmeester alhier¹⁶, de gewone najaarsvergadering gehouden der IJclub ‘Hollandia’, thans tellende 45 leden. De voorzitter herdacht wijlen den heer Mr. J.D. van der Poel, van wien in tijden van nood en armoede onder de ingezetenen, ook deze vereeniging steeds veel steun ondervond en deelde mede, dat de door Z. Ed. nagelaten 102 aandelen in de rentelooze geldleening door de erven zijn geschonken ten bate der IJclub.”

Uit deze berichten blijkt duidelijk dat de heer en mevrouw Van der Poel niet alleen geliefd waren bij de leerlingen van de openbare school. Ook de afdeling Ameide, Tienhoven e.o. van de Nederlandse Protestantenbond, de zangvereniging “Kunstliefde en Vriendschap” en de ijsclub “Hollandia”, tonen hun grote waardering voor het werk dat zij voor deze verenigingen hebben gedaan.

De materiële nalatenschap van het echtpaar van der Poel – Kerkhoven is groot. Advertenties in de Nieuwe Gorinchemsche Courant kondigen een aantal veilingen aan, waar voor de Erven hun bezittingen worden geveild.

Allereerst de onroerende goederen. Uit de veiling van september 1898 blijkt dat zij in het bezit waren van “Eenig HOOLAND onder Tienhoven” en “Eenige WOONHUIZEN, KOETSHUIS, STALLING, Societeitsgebouw¹⁷, TUINEN, en diverse perceelen WEI-, HOOI-, GRIEND- en BOOMGAARDLAND onder Ameide”. Verder “Eene BOUWMANS-WONING cumanexis¹⁸ en diverse perceelen WEI-, HOOI-,

¹⁵ Zie voetnoot 14.

¹⁶ Café Weltevreden van C. Bouwmeester, Benedendams te Ameide, waar nu de meelfabriek staat.

¹⁷ Is er onder de lezers iemand die weet wat dit Societeitsgebouw in 1898 te Ameide zou kunnen zijn?

¹⁸ Met bijbehoren.

Notaris B. J. BODDE

te Meerkerk, zal in het

openbaar verkoopen:

bij veiling op

Donderdag 8 September 1898

en bij afslag op

Donderdag 15 September 1898,

telkens 's voormiddags om 11 uur,

in de zaal van Mej. de Wed.

L. H. DIEPENHORST te Ameide.

Van de Erven Mr. J. D. v. d. Poel
en Mevrouw A. M. A. Kerkhoven.

1°. Eenig **HOOLAND**
onder TIENHOVEN, groot
2,80,90 hectaren.

2°. Eenige **WOONHUIZEN**,
KOETSHUIS,
STALLING, Societeits-
gebouw, **TUINEN** en
diverse perceelen **WEI-**,
HOOI-, **GRIEND-** en
BOOMGAARDLAND,
onder Ameide, groot
10,52,19 hectaren.

3°. Eene **BOUWMANS-**
WONING cumanexis
en diverse perceelen **WEI-**,
BOUW-,
HOOI-, **GRIEND-** en
BOOMGAARDLAND,
op Achthoven, onder
Lexmond, groot **31,07,18**
hectaren.

4°. Eenig **WEI-**, **HOOI-**,
en **GRIENDLAND-**
onder Leerbroek, groot
8,34,33 hectaren.

In 23 perceelen en verschillende combinaties.

Breeder bij catalogus omschreven, die gratis verkrijgbaar is ten kantore van Notaris BODDE voornoemd, bij wien tevens nadere intichtingen zijn te bekomen.

GRIEND- en BOOMGAARDLAND op Achthoven onder Lexmond” en “Eenig WEI-, HOOI- en GRIENDLAND onder Leerbroek”. Alles bij elkaar een bezit van ruim 52 hectaren, dat bij de verkoop wordt verdeeld over 23 percelen.

Daarnaast wordt via een aparte advertentie tevens te koop aangeboden: “Het HEERENHUIS op den dam¹⁹ te Ameide, met Erf en Tuin, kad Sectie B, no 1336, groot 8 aren, 80 centiareen”, of wel 880 m². Als bijzonderheid wordt vermeld: “Het goudleeren behang is

¹⁹ Dit betreft de huidige locatie Dam 10 en 11, met erf en tuin langs de Fransestraat tot aan de Nieuwstraat.

Notaris BODDE

te Meerkerk,

zal ter gelegenheid van de geannonceerde openbare verkoop van Onroerende Goederen van den boedel van beide wijlen den Heer Mr. J. D. v. d. POEL en MEV. A. M. A. KERKHOVEN, op Donderdagen 8 en 15 September 1898, 's voormiddags om 11 uur, in de zaal van Mej. de Wed. L. H. DIEPENHORST te Ameide,

tevens publiek verkoopen:

Het HEERENHUIS

op den dam te Ameide, met ERF en TUIN, kad. Sectie B, no. 1336, groot 8 aren 80 centiareen.

Het goudleeren behang is niet in den koop begrepen.

Te aanvaarden bij de betaling op 11 November a.s.

niet in den koop begrepen". De uiteindelijke uitkomst van de veiling is niet bekend, maar de inzet is flink. De 23 percelen en het woonhuis worden ingezet voor een totaal van f. 62.750,-, een voor die tijd zeer aanzienlijk bedrag.

Naast het onroerend goed worden in November 1898 nog een aantal roerende goederen te koop aangeboden. Op 1 November 'ten sterfhuize' (op de Dam) gaat het om de verkoping van "*eenige Meubelen en Huisraad en Keukengereedschappen, Bloemen en Planten*". Twee dagen later wordt door het Erfhuis te Lexmond een openbare verkoping van andere roerende zaken georganiseerd. De verkoping vindt plaat ten huize van Mej. De Weduwe K. Vroon op Achthoven, onder Lexmond. Als bijzonderheid kan worden vermeld dat de verkoping "om contant geld" gaat, dat er o.a. "2 aftandsche²⁰ bruine PAARDEN" zullen worden ver-

ERFHUIS

TE

LEXMOND.

Notaris B. J. BODDE

te Meerkerk,

zal in het openbaar verkoopen:

Voor de Erven van den Heer en Mevrouw Mr. J. D. v. d. Poel-Kerkhoven,

op Donderdag 3 November 1898, 's morgens om 10 uur, ten huize van Mej. de Weduwe K. VROON, op Achthoven, onder Lexmond, om contant geld.

2 aftandsche bruine PAARDEN,
5 tweejarige vette OSSEN,
8 eenjarige OSSEN,
2 kalfdragende MELKKOEIEN,
2 KUISKALVEREN.

(De Ossen zullen ook gecombineerd worden afgeslagen).

Boerenwagen, Stortkar, IJsslede, Tuigen, Aak of Vlieger, BOUW- en MELKGEREEDSCHAPPEN en HANDWERK.

MESTVAALT.

Circa 25000 halve kilo's HOOL en eenig STROO.

BRANDHOUT en hetgeen verder te koop zal worden aangeboden.

kocht, een MESTVAALT' en "Circa 25000 halve kilo's HOOL".

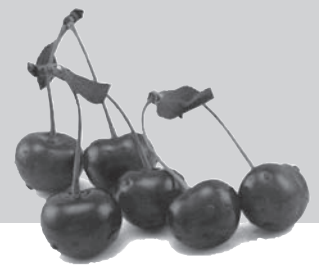
Met de verkoop van de bezittingen van het echtpaar van der Poel - Kerkhoven in Ameide, Tienhoven en omgeving verdwijnen hier ook de herinneringen aan hen. Ondanks de waardering van een aantal verenigingen en instanties na hun overlijden, lijkt een verwaarloosd familiegraf alles wat is overgebleven. Een familiegraf waarin nota bene twee oud-burgemeesters van Ameide en Tienhoven begraven zijn.

Tenslotte nog een oproep aan de (vele) lezers van het Nieuwsblad. Misschien kan één van u ons helpen aan informatie over deze bijzondere vrouw, die van 1849 tot 1897 in-woonster van Ameide was en daar maatschappelijk hoog in aanzien moet hebben gestaan. Is er iets te vinden in de archieven van de af-

deling Ameide van de Ned. Protestantenbond of ijsclub Hollandia? Wie weet of en zo ja waar de archieven van de zangvereniging "Kunstliefde en Vriendschap" zijn? Met deze oproep eindig ik mijn artikel, geschreven naar aanleiding van een enkele zin in het boek "Heren van de thee" van Hella S. Haase. Toen ik aan dit onderzoek begon had ik geen idee dat er zo veel, maar eigenlijk toch te weinig, te voorschijn zou komen. Helaas is er geen briefwisseling bekend tussen Albertine Kerkhoven en andere leden van haar uitgebreide familie. Een roman die gaat over het leven in het 19de-eeuwse Ameide, zoals in "Heren van de thee" over haar neef Rudolf in Nederlands-Indië, zit er helaas niet in.

20 Aftands in de oorspronkelijke betekenis: Paarden waarbij de tandwisseling geheel voltooid is.

Historisch plaatje met een praatje

Bij het laatste schrijven ben ik gestopt met de groet “Tot in de kersentijd”, bedoeld om de herinnering aan die periode te laten herbeleven in een tentoonstelling tijdens de Paardenmarktweek van 2012.

De werkgroep van de Historische Vereniging heeft vele foto's verzameld, waaruit een selectie wordt gemaakt voor de tentoonstelling in de gereformeerde kerk aan de Prinsengracht.

Iedereen, bij wie foto's zijn gehaald en teruggebracht, reageerde positief op dit gebeuren met vaak vele verhalen. Ook het beeld achter het stadhuis herinnert ons aan de kersentijd in Ameide en Tienhoven.

Bij dit schrijven een herinnering aan de kersentijd in streektaal, gelukkig bewaard door een Termeise. Dit stukje is geplaatst in “Het Kontakt”, editie Alblasserwaard en De Vijfheerenlanden, op 14 juni 1990, geschreven door oud-Termeienaar Gerrit van der Grijn, met daarin bekende uitspraken van Ameidenaren. Sommige anekdotes leven nu nog voort en worden herhaald op het bankje voor de Christinaflat door de hangouderen, zoals de bekende zin: “Kijk hem roke, Maaikie”.

Mogelijk tot ziens op de tentoonstelling.

Met een hartelijke groet en tot schrijfs,
Krijn van der Ham

Kersentijd¹

‘t Is weer kersentijd in Ter-mei. En dan komme ze weer: de kerseeters oit Rotterdam. Ze komme mit de raoderbööt “De Reederij op de Lek”. Op d’n baolie van het aonfegstaiger zitte de Termeise baoliebaiters al op d’n eerste boot te wachte.

Dih ineens hore ze de zwaore skeepstoeter en het gille- van de stoomfluit van de rederijbööt. Omdat de revier een bocht maakt, zien de baoliekloivers alléén nog maor rookpluime boven de Lekdijk, ‘n Opao die mit z’n klèèndochtertjie op den dijk staot, zegt teugen het kai-nd: „Kek ‘m roke Maaikie”.

Effe laoter stoomt de boot deur de bocht en zien ze de raodere an weerskante van de boot driftig in het waoter slaon, want teuge den stroom opvaore, da gaot nie zo makkelijk.

De boot vaort eerst een eindjie veurbai, stroomopwaarts, den draoit den kap-pitein het stuurrad en laot de boot mit de stroom mee .naor het aonlegstaiger drawe. „Een di.k tauw wordt , opgegooid en deur een an-pakker-op het staiger, handig opgevonge en om een bolder vastgezet. De stroom is sterk, maor nao ontoord gekraok en geschud van het staiger legt den boot aindelijk stil. Dé brug wordt oitgelege en de kerse-eters komme an wal. In m’n herinnering zijn ‘t in hoofdzak druk praotende gezette vrouwe vergezeld deur parmantige manne-gies.

In de kersebogerd zijn de plukkers al een schoft an het werk. Ze klimmen as acrobate de wiebelende lere op, die ze vernuftig in de hoge kersebome hebbe gezet. Ze gaon mit lege haone-kers omhoog en laoter mit de volle weer omlaog. De haonekers worde bai de hut op een soortemint toonbank veurzichtig leegge-schud, en dan gesorterd. As dan de kerse-eters komme, kin de verkoop beginne. De prachtige rooie kerse worde op een weeg-sghaal mit kppere.gewichte.gewoge. De eters gaon dan op ter platte kont in het gras zitte en smulle daor van de lekkere* frisse nog van de dauw vochtige kerse... As ze saves trug naor de boot gaon, neme ze mandjes vol kerse mee naor hois; vorse kerse-blaojere die onder het deksel oitsteke, bescherme de vruchte teuge oitdroge. Maor d’r binne ok andere kerse-eters, de erreme durpskaindere, die onder de lere gevalle kerse magge zoeker. Er zijn aordige plukkers bai, die wel’s een dub-beltrossie laote valle ek-spres, die de raopers dan as oorbelfe omhange. Maor er is ok wel’s een gemèene plukker, een vint die te-bakssop van zijn proime-teak naor beneje kwaitert. De kaindere die onder zukke lere zoeker, gaon maor gauw naar een andere plukker, of ze gaon hun geluk beproeve onder bome waor gien plukkers zijn. Er legge daor afgewaoid of angepikte kerse, wrakkies zogezeid, van weer ander kerseeters: de sprèewe of tjèekers! Maor da zijn gien welkome kerseeters: die worde deur de heujers mit ontiegelijk geschrèew of mit een draoiende raotelaor verjaagd en er wier zelfs op ge-schööte mit ‘n dubbelloops jachtgeweer en inkelde lai-kies as afschrikmiddel in de bome gehonge. De kaindere ginge dan saves mit zakkies of mandjes vol mit kerse naor hois en daor wier den mit het hêele hois-hauwe overnuut kerse ge-gete.

De meeste bogerde zijn er jammer genog nie meer. En zeker niet die auwe, mit die hoge bome.

Maor as je toch nog ‘s een auwerwetse kersepiukker wil zien, mo je naor Termei komme, achter het stad-hois, daor staot nog zo’n kerseplukker en kaindere mit kerseorbelle. Spaitig dat ‘t alléén nog mor een beeld is. Van vroeger...

¹ Bron: Stichting Streektaal Alblasserwaard en Vijfheerenlanden. Dit verhaal is geschreven door een oud-Termeienaar, Gerrit van der Grijn.

Luchtfoto gemaakt in 1955

De nummering betreft de locatie van de inmiddels verdwenen kersenboomgaarden rondom Ameide en Tienhoven

- 1 = "Langebogerd" (eigendom van familie Graswinckel)
- 2 = "Doornakker" (eigendom van familie Graswinckel)
- 3 = "Kruytebogerd" (eigendom van familie Kruyt)
- 4 = "Van Staverenbogerd" (eigendom van fam. Van Staveren)
- 5 = "Bijtenbogerd" (eigendom van familie Van der Leeden)
- 6 = "Slotbogerd" (eigendom van Slot Herlaar)
- 7 = "Het Potrecht" (eigendom van Francien van Middelkoop)
- 8 = "Klaas Bulserdbogerd"
- 9 = "Piramidebogerd" (eigendom van Teunis de Jongh)

Tegeltableau

Verenigde Polders Middelbroek, Ameide en Tienhoven

Van ons lid Gerrit Kersbergen uit Tienhoven ontvingen we de op deze pagina afgedrukte foto van het tegeltableau, dat ingemetseld was in de gevel van het poldergemaal bij de Stijve Molen te Noordeloos. Het gemaal werd in 1994 afgebroken. Het is niet bekend waar het tableau terechtgekomen is.

